

rostra

maart 1976 nr 44

rostra

blad van de
economische
faculteit

jaargang '75-'76

redactie

Pieter Beemsterboer
Paul van Hal
Erik Kloosterhuis
J.G.Lambooy
Bram Pietjouw
Jos Smit
Adri Stam
Hein vrolijk

adres

Jodenbreestraat 23
Kamer 1324
tel. 5254017
SEF, tel. 5254120

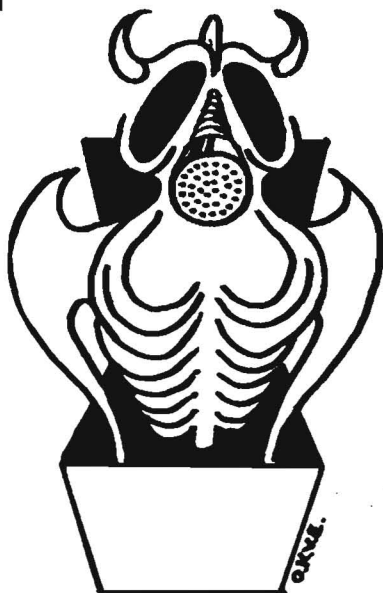
postadres

Jodenbreestraat 23
Kamer 2167
Amsterdam

illustrator

Onno Kraft van Ermel

Adreswijzigingen moeten
gestuurd worden naar
Studentenadministratie

v.d.Doel en Stuurman:
Kettingreactie

redactioneel

Deze Rostra staat geheel in het teken van de reaktie. Reageerde in Rostra-42 drs. Stuurman in hetzelfde nummer op prof. Van den Doel m.b.t. de Staat en Welvaartstheorie, in Rostra-43 mocht Van den Doel op Stuurman reageren, waarop op Johan Conijn daarop weer een reaktie schreef. In dit nummer reageert Stuurman op beide heren (snapt U het nog ?), waarop Van den Doel nogmaals reageert. (zie pag. 7 e.v.). Dit vraagt om een kathalisator. Reacties ontvingen wij ook van Prof. Dreesmann, die ons onzindelijk vindt. Wij zullen niet op zijn suggestie ingaan om commentaar te leveren; ons redactioneel darmkanaal is momenteel wat verstopt. Het aangekondigde artikel over de farmaceutische industrie moeten wij helaas uitstellen. De verantwoordelijke redakteur heeft waarschijnlijk uit enthousiasme voor het onderwerp teveel slaapmiddelen ingenomen. De Heer Grommé ziet het gebouw steeds verder zakken. Gelukkig heeft hij maatregelen genomen, anders zou er volgend jaar al textiel in de kelder verkocht kunnen worden. Ook ditmaal intruderen wij een nieuwe lector, dr. Ellman. Deze was zo vriendelijk om bij de eerste kennismaking al kopy aan te bieden, hetwelk wij geplaats hebben. Het gaat over oud zeer, de welvaartstheorie en is wat ons betreft bedoeld de opvattingen van Ellman te illustreren en niet om reacties op te wekken. Volgend nummer zal daar toch al minder ruimte voor zijn, want dat is een verkiezingsnummer. Als U het met de inhoud van dat nummer niet eens bent, dan kunt U dat tot uiting brengen in Uw gang naar de stembus. Troost U: de redaktie doet niet aan de verkiezingen mee; wij hebben al genoeg verwarring veroorzaakt. Ook in dit nummer aandacht voor het buitenland, ditmaal voor Angola en Suriname, voordat we nu al vergeten zijn, waar deze landen liggen. Tot slot onze waardering wederom voor de bijdragen van leden van onze faculteit. Zodoende kregen wij deze 20 bladzijden weer zonder moeite vol. hoewel de diverse ingeschakelde typistes en secretaresses nu nog warmgelopen vingertoppen zullen hebben. Ook aan hen onze dank.

inhoud

INTERVIEW MET Dr. Michael Ellman	pag. 3
"WELFARE ECONOMICS" By Dr. Ellman	pag. 4
EEN "ROTGRAP"	pag. 5
WELVAART EN STAAT door S.Stuurman	pag. 6
BUIKDANS	pag. 9
ANGOLA, een terugblik	pag. 10
STAAT EN WELVAART door H. v.d. Doel	pag. 12
WERKGROEP SURINAME	pag. 14
EXPERIMENT	pag. 16
PARKEERKELDER DICHT!	pag. 16
CORROSTRAPONDENTIE	pag. 18

WEALTH OF NATIONS

STUDIUM GENERALE

WEALTH OF NATIONS 1776-1976

200 jaar economische wetenschappen

Een lezingencyclus op de donderdag-
avond in de maanden maart en april.

Sprekers: T.J. Kastelijn, dr. J.J. Klant
dr. A. Heertje, dr. L.J.L. Zimmerman,
dr. W. Albeda en
J.W. Drukker.

plaats: Academiegebouw, offerhauszaal
Broerstraat 5, Groningen.

Toegang: Gratis en voor iedereen!

ELLMAN :

WIJ LEVEN NIET MEER IN HET

NEO-KLASSIEKE SPROOKJESLAND

Dr. Michael Ellman werd op 27 juli 1942 in Engeland geboren. Hij studeerde Economie aan de Universiteit van Cambridge, the London School of Economics en de Universiteit van Moskou.

In 1972 promoveerde hij in Cambridge op een proefschrift getiteld: "The optimally functioning socialist economy". Vervolgens was hij docent aan de Universiteit van Glasgow en deed in Cambridge onderzoekswerk. M.i.v. 1-1-1976 is de heer Ellman verbonden als lector aan de Universiteit van Amsterdam in de Economie van de Centraal Geleide Volkshuishoudingen.

Allereerst ging onze belangstelling uit naar reden, waarom Ellman Cambridge verlaten had:

"Ik heb 6½ jaar onderzoek gedaan op het gebied van de Sowjet-economische planning en andere gebieden, die ik interessant vind en ik vind, dat ik de door mij verworven kennis moet overdragen aan studenten. In Cambridge had ik zuiver een onderzoekstaak, waar voor onderwijs geen ruimte was".

Daarvoor was Ellman echter wel werkzaam geweest als docent en wel in Glasgow, waar hij in het tutor-system groepjes studenten begeleidde, maar niet de mogelijkheid had om zich aan een proefschrift te wijden en research te doen. Reden voor ons te vragen, waar zijn voorkeur naar uitgaat: ons hoorcollege- en werkgroepsysteem of het tutorsysteem.

"Ik ben uiteraard hier nog veel te kort om een mening te kunnen vormen over het onderwijssysteem. In Cambridge wordt gewerkt met tutor-groepjes: studenten ontmoeten elkaar in groepjes van twee eens per week o.l.v. een staf lid en bespreken dan een opstel, dat zij over een bepaald onderwerp hebben gemaakt. Dit systeem garandeert een nauw contact tussen student en docent en maakt een diepgaande studie mogelijk. Of dit systeem beter is, kan ik natuurlijk na 6 weken in Amsterdam niet zeggen".

open universiteit

In Engeland hield Ellman zich ook bezig met de "Open University Broadcast" en "The Working Educational Association". Op onze vraag, wat hij daar deed en waarom reageert hij zeer enthousiast: "Ik ben blij dat u dit onderwerp aansnijdt. Voor de W.C.A. gaf ik enkele lezingenseries. Eén ervan "Basic Economics" behandelde onderwerpen als: inflatie, werkeloosheid e.d. met als doelstelling de gewone man te vertellen, wat deze begrippen inhouden, waarom ze bestaan en waarom ze in ons economisch systeem bestaan. Ik deed dit, omdat ik het idee heb, dat ik van deze onderwerpen wat afweet en daarover wat te vertellen heb en volgens de mensen, die de cursus volgden was het een succes. Een andere cursus ging over de Economie

van de E.E.G. en ik vind, dat het belangrijk is, dat als men moet stemmen over Engeland's toetreding tot de E.E.G. men ook moet weten waarover men stemt. Bovendien vind ik het erg belangrijk, dat wetenschappers contacten met de samenleving houden en daartoe was dit een ideale gelegenheid, hoewel men niet moet vergeten dat de "workers" voornamelijk uit middenklassers bestonden. De Open University Broadcast geeft de mogelijkheid om een universitaire graad te behalen met gebruikmaking van radio en televisie en richt zich voornamelijk op mensen, die eerder niet de kans hebben gehad hun graad te behalen.

En ik heb van de gelegenheid gebruik gemaakt om mijn ideeën voor een groter publiek uiteen te zetten, vooral m.b.t. de welvaartstheorie, waarover ik nogal onorthodoxe ideeën heb". (zie verder in Rostra, red.).

Bovendien stelt Ellman nadrukkelijk vast, dat de open televisie geen eenrichtingsinformatie inhoudt, want studenten en docenten ontmoeten elkaar regelmatig.

toekomstplannen

Tot zover de activiteiten van Ellman in het verleden. Over zijn plannen voor de toekomst vertelt hij het navolgende: "Een van de belangrijkste taken vind ik het onderwijs in de Centraal Geplande Volkshuishoudingen, de theorieën waarop zij gebaseerd zijn en de praktische analyse van de ervaringen die tot heden vergaard zijn".

Volgend studiejaar wil Ellman het vak in het kandidaats introduceren en een voorstel daartoe ligt bij de onderwijscommissie. Over vorm en inhoud zegt hij: "Het lijkt mij wenselijk een cursus aan te bieden, die de belangrijkste theoretische aspecten zal behandelen m.b.t. de centraal geplande volkshuishoudingen, gezet tegen de achtergrond van de economische theorieën van de verschillende scholen. Micro-economie wordt meestal gedoemd vanuit de visie, dat de economie iets is, zonder overheid met slechts een paar individuen en bedrijven. De cursus zal moeten laten zien, dat deze visie zekere normatieve vooronderstellingen in zich draagt".

Het woord 'micro-economie' roept gedachten op aan wiskunde. Wij vroegen hem of hij het eens is met Joan Robinson, dat Wiskunde niet noodzakelijk is om economie te begrijpen en dat wiskunde gebruikt wordt om de fouten in de theorie te ver-sluieren.

"In de eerste plaats wordt haar 50-jarige kruistocht tegen de wiskunde veroorzaakt door haar beperkte wiskundige ondergrond. Daarentegen is het absoluut waar, dat de kritieken op de neo-klassieke theorie, nooit beantwoord zijn, maar de theorie slechts geherformuleerd is in wiskundige tekens en symbolen. Ik geloof dat één van de meest progressieve aspecten van de Cambridge kritiek, ook bij de meer wiskundigen onder hen, is, dat zij absoluut duidelijk hebben gemaakt, dat de neo-klassieke theorie gelijk is aan wat Christoffer Bliss noemt "de economie van sprookjesland". De wereld waarin wij leven, is niet gebouwd op de veronderstellingen van de neo-klassieke wereld."

Joan Robinson

Ik sta dan ook niet sympathiek tegenover Joan Robinsons kruistocht tegen de wiskunde. Ik vind, dat wiskunde zeer nuttig is zowel voor theoretische analyses als voor empirisch onderzoek. Een theorie moet zowel in detail als in grote lijnen bestudeerd worden, in casu in haar historisch en maatschappelijke context.

Na de uitvoerige uitleg van het voorgaande, hetwelk wij verkort hebben moeten weergeven, valt het op dat Ellman, als hij enthousiast wordt, steeds sneller gaat praten. Voor degenen die in de toekomst colleges bij hem willen volgen, zal dit waarschijnlijk geen bezwaar zijn, want iedere ochtend besteedt Ellman zijn tijd aan het volgen van een cursus Nederlands en verklaart vol goede moed, dat hij zo spoedig mogelijk. Nederlands denkt te kunnen spreken en in deze taal te kunnen doceren.

Dit belemmert hem voorlopig ook eventuele bestuursbezigheden aan te gaan, op welk vlak hij t.a.v. onze faculteit geen uitspraken wenst te doen: "Ik ben blij dat ik na zes weken al een kinderboek kan lezen".

Voor volgend jaar heeft hij echter al een aantal seminars op zijn programma staan, die volgens hem hier veel te weinig gehouden worden. Het verbaasde hem dan ook hogelijk dat er op dit gebied zo weinig activiteit vertoond werd. Over de vorm en inhoud: "Ik denk aan tweewekelijks lezingen met als algemeen onderwerp staats-socialisme. Hierbij wil ik mensen van faculteiten in Nederland en daarbuiten uitnodigen die b.v. een paper introduceren of anderszins iets nieuws te vertellen hebben over het onderwerp. Iedereen, die geïnteresseerd is, zal welkom zijn en ik hoop, dat het een succes wordt, zodat ik op deze wijze door kan gaan en meer bekendheid aan het onderwerp kan geven".

Aan deelname aan commissies e.d. komt hij voorlopig niet toe door taalproblemen en door het schrijven van zijn derde boek over centraal geplande volkshuishoudigen, hoewel hij de democratisering op zich, in Nederland wel toewijcht.

In Engeland komt eenzelfde proces wel op gang, maar benoemingen zijn bijv. nog steeds het exclusieve recht van "senior-stafleden". Studenteninspraak wordt volgens Ellman ook nog bemoeilijkt door de korte studie van drie jaar, waardoor studenten reeds op 21-jarige leeftijd klaar zijn, waardoor de hogere leeftijd van de studenten in Nederland een democratiseringsproces ook meer verantwoord is.

Tot slot wil hij nog kwijt dat "E.C.G.V." een gedeelte van de economie is, dat dikwijls vergeten en ontkennd wordt. Als je jezelf bijv. toegang wilt verschaffen vanuit de orthodoxe micro-economie tot dit gebied, is het moeilijk om de essenties van E.C.G.V. aan te voelen. Micro lijkt zeer rationeel te zijn en is gebaseerd op de werking van het marktmechanisme, wat in E.C.G.V. niet het uitgangspunt is. Het roept andere vragen op en daarom is het juist zo noodzakelijk dit vak te bestuderen om economie te kunnen begrijpen.

E.K./B.P.

Welfare

WELFARE ECONOMICS *

Michael Ellman

It seems to me that there are a number of valuable elements in welfare economics as traditionally conceived and discussed in textbooks and lectures. Perhaps the most important of these is the idea of the importance of the efficient allocation of scarce resources. The use of opportunity costs as measures of the cost to society of competing alternatives when considering the choice between alternative fuels in electricity generation, the desirability of making production scheduling more efficient and if possible calculating and implementing optimal production schedules, the fact that there is no 'demand for housing' irrespective of the terms on which housing is available, the fact that kidney machines are scarce and that the National Health Service has a difficult task allocating them between patients, all seem to me valuable and useful ideas. They have a very wide range of applications, in private industry, nationalised industries and public expenditure decisions.

misleading

Nevertheless, even in the area of efficient allocation, ideas drawn from traditional welfare economics can be misleading. For example, in production scheduling it is often more convenient to use heuristic rather than precise methods, cost benefit analysis is often used as a way of making arbitrary decisions look scientific, and the much

taught internal rate of return method of evaluating investment projects fails to deal with both the generation of the projects between which a choice has to be made, and the evaluation of uncertainty. In addition, as Adam Smith and Allwyn Young long ago pointed out, the main way of raising efficiency is not by the reallocation of given resources with given efficiency in alternative uses, i.e. the path of welfare economics and operations research, but by increasing the productivity of resources by increasing specialisation, utilising economies of scale, raising the qualifications of the labour force and fostering technical progress, i.e. the path of economic growth.

✦ **side**

Still on the positive side, a number of currently fashionable ideas, such as the limitations of national income statistics as measure of welfare and the importance of pollution, long ago received precise analysis by welfare economists. In addition, much of welfare economics is a variation on the perfectly sensible idea that in general households are better off if they have a certain sum of money to spend than if they have an equivalent quantity of commodity restricted coupons. It would be a considerable improvement on the textbook treatment, however, if less space were devoted to explaining the Edgeworth-Bowley box diagram, and more devoted to considering the conditions in which the balance of advantages favours rationing.

Where I think that the great weakness of welfare economics lies in the fact that in its traditional presentation it is used to derive a large number of conclusions about how the economy ought to be organised to achieve maximum efficiency, conclusions which are valid in certain simple models, but the application of which to the economy in which we live may be profoundly misleading. For exam-

ple, it is of course true that in the usual simple linear model, with optimal prices and charges for resources, profit (or more strictly the absence of profit) is a sign of efficiency. This proposition provides the theoretical basis of the popular view that the efficiency of a firm should be judged by the size of its profits.

profits

In the world in which we live, however, large profits can result from the modus operandi of the capital market (as in the case of property development), or the legal framework (as in the case of the profits to be derived from selling illegal habit forming drugs) or political power (as in the case of commercial television) or exploitation (as in the case, to take a non-controversial example, of the slave-owning British sugar planters in the West Indies in the 18th century). Similarly, the welfare economics analysis of rent focusses on the role of rent as a guide to efficiency. To some extent this is a useful idea. It is not an accident that grouse shooting takes place in the Scottish highlands and not in the City of London. But there is another aspect of rent, one analysed by Ricardo, Henry George and the Uthwatt Commission but often forgotten by introductions to welfare economics, of rent as the income of a class which grows rich on the fruits of other men's labour.

fail

Similarly, the standard treatments of welfare economics fail to draw attention to the relationship between the organisation of the economy, and the type of society in which men live. The intimate connection between the market and inequality, the need for working class solidarity in order to improve working conditions, the reasons why the development of democracy has been accompanied by restrictions of the role of market relations, the rationale of public intervention in the fields of housing, education and medical care, are things on which many welfare economics texts throw little light. Indeed many texts fail to point out that Utilitarianism is a controversial philosophy. It treats man as the possessor of an insatiable appetite, greater satisfaction of which is an 'increase in welfare'. An alternative view is one which sees man not as a consumer of utilities but as a doer, a creator, an enjoyer of his (or her) human attributes. These attributes may be variously listed and assessed. They may be taken to include the capacity for rational understanding, for moral judgement and action, for aesthetic creation or contemplation, for the emotional activities of friendship and love. Whatever the uniquely human attributes are taken to be, in this view of man their exertion and development are seen as ends in themselves, not simply as means of consumer satisfaction.

* This article is virtually identical to my contribution to an Open University radio programme on Welfare Economics Course. I am grateful to the Open University for permission to publish it.

Professional economists, who drink in the notion of a Pareto-optimum, and the marginal conditions of the General Optimum with their mothers milk, often fail to point out to their students that orthodox welfare economics is simply one fragment of the two rival ideologies that came into existence as a result of the impact of industrialisation on 19th century Western Europe.

The industrialisation of Western Europe in the 19th Century was a searing experience for those who went through it - the Irish migrants in Manchester described by Engels, the Scottish crofters evicted from their homes - and led to the emergence of a sharply polarised society in which the role of property owners and the society which they had created was idealised by liberal ideology, and the role of the workers and the society they would create was idealised by socialist ideology. The two ideologies are quite symmetrical. Each of them was developed by numerous thinkers and became the theoretical basis of a political movement and of an entire social order. Liberal political economy became the ideology of Western capitalism, and socialist political economy became the ideology of the socialist countries.

liberal

Whereas liberal political economy teaches that value relations are essential as a means of securing efficiency, Marxist political economy teaches that they are a relic of capitalism which will disappear under Communism. In addition, each doctrine lives a shadowy existence as a challenge to the status quo 'over there'. For example, Marxism, which in the USSR is a dreary official doctrine taught at all levels and regarded as a bad joke by many, in the West still inspires many who seek to improve the position, and selfrespect, of the down trodden and oppressed. Similarly in the socialist countries, the doctrine of how the price mechanism ensures the optimal allocation of resources is used by those who wish to reduce the role of government officials in the life of society and establish civil liberties. That is how, it seems to me, welfare economics should be regarded. A useful kernel, concerned with efficient allocation (though unfortunately concentrating on optimality conditions rather than practical procedures for making improvements or methods for increasing the productivity of resources in alternative uses) and a ideological shell, useful for someone collecting examples to illustrate arguments about the sociology of knowledge.

There are profound political and technical reasons for the concentration of decision making in modern Britain, and the idealisation of perfect competition in introductory texts on welfare economics simply distracts attention from the problems of the world in which we live. My message to anyone puzzled by the theorems which are 'proved' in textbooks of economics is an observation of Bertrand Russell's. In his famous book *The Principles of Mathematics* he wrote that 'it is one of the chief virtues of proofs that they instill a certain scepticism as to the result proved'.

Michael Ellman.

In het vorige nummer van Rostra is uitgebreid aandacht geschonken aan de inkomenspositie van het TAS personeel. Dit geschiedde o.a. n.a.v. het in Delft op gang gezette "roltrap" beleid. Staatssecretaris Klein was niet zo bezoder ingenomen met dat beleid, zei dat het niet in overeenstemming was met de nullijngedachte, en noemde deze geringe verbetering van de inkomenspositie van m.n. de laagstbetaalden onder het universitair personeel een "rotgrap". Hij verkoopt echter op hetzelfde moment de studenten een rottrap tot ver beneden welke nullijn dan ook! Deze grap, die overigens zijn baard heeft te danken aan de diverse elkaar opvolgende kabinetten, viel bij de meeste studenten niet in erg goede aarde en vormde voor het L.O.G. en het L.O.H.B.O. de aanleiding voor de nu op volle toeren draaiende aktie "Voor een goed en wettelijk vastgelegd inkomen". De belangrijkste oorzaken voor de verslechtering van het studenteninkomen kan men uitgebreid terugvinden in de voor deze aktie uitgegeven inkomenskrant. Voor de volledigheid zal ik ze hier nogmaals kort weergeven.

compensatie

a) Het niet of onvolledig uitkeren van de prijkscompensatie in de beurzen.

b) Het onderaanpassen van de L.B.O. schalen. Deze bepalen de verhouding tussen het ouderlijk inkomen en de hoogte van de beurs. Het is m.n. deze onderaanpassing die er voor gezorgd heeft dat, hoewel de max. beurs dit jaar "slechts" 1% achter bleef bij een volledige prijkscompensatie (10% tegenover 9%) mensen die een onvolledige beurs hebben, 93% van alle beursalen, er vaak enkele hoderden gulden op achteruit zijn gegaan. Dit wordt veroorzaakt door het feit, dat een groot deel van het ouderlijk inkomen dat als prijkscompensatie voor het eigen levensonderhoud is bedoeld, aan het studerende kind zou moeten worden overgedragen.

Om een inzicht te krijgen in exacte gevolgen hiervan, verwijs ik gaarne naar de door het LOG over deze ingewikkelde, en daardoor vaak camouflerend werkende, materie uitgebrachte nota.

belasting

c) De belasting op beurzen. Voor veel studenten is de financiële nood zo nijpend geworden, dat ze hun toevlucht hebben gezocht in het, zeker in deze tijd niet makkelijke, verkrijgen van allerlei bijbaantjes, waardoor vertragingen in de studie kunnen optreden, die op hun beurt weer kunnen leiden tot het geheel verliezen van de event. beurs. Bovendien, lopen de studenten die uit pure nood een bijbaantje hebben genomen een zeer grote kans een belastingaanslag te krijgen, die ook over de beurs zelf wordt gehe-

huurverhoging

d) Ten slotte valt nog te noemen de huurverhoging in studentenflats, de steeds maar duurder wordende mensa-maaltijden enz. Al deze verslechteringen vallen samen met de sinds jaren gelijkblijvende studiefinancieringspot. Daarbovenop heeft men het niet noodzakelijk gevonden om de voor studiefinanciering op de begroting uitgetrokken gelden in zijn geheel uit te keren. Over de jaren '73 en '74 (over '75 zijn nog geen cijfers bekend) is een bedrag van 120 milj. minder uitgekeerd dan vlg. de begroting was toegestaan. Gevraagd naar een verklaring, meent Klein, in een aan het LOG gerichte brief te kunnen stellen, dat dit een is, dat ook het omgekeerde het geval had kunnen zijn: "er wordt immers wel meer verkeerdt geraamd". De afdeling rijksstudietoelagen van het ministerie had in een eerdere verklaring al duidelijk gemaakt waar nu precies de fout in deze verkeerde raming zat: het aan-

tal bursalen was afgenomen. Hoe dat dan weer kwam, ja dat konden zij ook weer niet zo snel zeggen. Heel jammer, anders hadden zij misschien zelf een aktie voor betere aanpassing van de LBO schalen en een grotere externe democratisering kunnen starten. Maar niet getreurd, de slachtoffers van deze politiek zijn er door deze onthullingen nogmaals geweest, dat het geld voor een betere studiefinanciering aanwezig is. Zij zullen dan ook zelf aktie voeren om dat geld op te eisen.

Hoewel uit bovenstaande mag blijken, dat er binnen korte termijn best wel het een en ander gedaan zou kunnen worden om te komen tot een beter stu-fi stelsel, hebben allerlei plannen en geruchten uit Den Haag wel duidelijk gemaakt dat we wat hun betreft weinig hoop hoeven te koesteren. Het zgn. plan Klein, gaat er van uit dat iedereen een basisbeurs van 3300,- krijgt, waarboven nog een bedrag van max. 3000,- kan komen, afh. van het inkomen van de ouders, samen dus maximaal 6300,- en de rest..... die mag, tegen hoge rente, bij Amro en A.B.N. geleend worden. Zelfs dit plan Klein was echter niet goedkoop genoeg. Inmiddels doen geruchten de ronde, dat men binnen de E.E.G. zou willen komen tot een uniform studiefinancieringsstelsel. Dit zou bestaan uit bijna uitsluitend rentedragende leningen.

Vervolg op blz. 17

"Die Gesellschaft besteht nicht aus Individuen, sondern drückt die Summe der Beziehungen, Verhältnisse aus, worin diese Individuen zueinander stehen".
Marx (Grundrisse. p. 176).

Van den Doel's antwoord op mijn kritiek in het februari-nummer van dit blad noopt mij tot enkele opmerkingen over de staatstheorie. Centraal staat, aldus Van den Doel, de door mij op het VESVU-congres geuite stelling dat de welvaartstheorie met betrekking tot de staat niet empirische maar normatief van aard is. Ik zal hieronder nogmaals op dat punt ingaan en voorts nog een paar opmerkingen over andere door Van den Doel aangeroerde punten maken. Achtereenvolgens zal ik ingaan op: Het probleem van het methodologisch individualisme; Rationaliteit en belangenharmonie; De welvaartstheorie als staatstheorie; Het klassekarakter van het staatsapparaat; De vergelijking tussen de Sovjet-staat en de burgerlijke staat; De falsifieerbaarheid van theorieën; de marxistische staatstheorie; tot slot volgen enkele opmerkingen over politieke en wetenschappelijke discussies.

methodologie

Van den Doel verwijt mij ethisch en methodologisch individualisme door elkaar te halen en komt met een uitvoerig citaat van Weber dienaangaande. Ik ben ijverig in mijn stuk in Rostra op zoek gegaan maar heb nergens enige verwijzing naar ethisch individualisme kunnen vinden; Van den Doel legt mij iets in de mond wat ik in het geheel niet gezegd heb (dit is waarschijnlijk een voorbeeld van de "faire" economische discussiemethoden tegenover de "unfaire" politicologische). Maar goed, na deze windmolen met succes geveld te hebben, komt Van den Doel met zijn eigenlijke argument: Er moet zo zegt hij, "een vitale keus worden gemaakt: of het individu bepaalt uiteindelijk de samenleving, of de samenleving bepaalt uiteindelijk de individuen; beide tegelijk is onmogelijk. Het spijt mij voor Van den Doel, maar er is wel een derde mogelijkheid. Dit is zelfs m.i. de enig houdbare omdat beide door Van den Doel genoemde mogelijkheden tot tegenstrijdigheden kan leiden. Neemt men "de maatschappij", als primair uitgangspunt dan kan niet meer verklaard worden hoe er maatschappelijke verandering optreedt. Neemt men "het individu" als primair uitgangspunt dan kan niet meer verklaard worden waar dit individu zijn strevingen, wensen, drijfveren etc. vandaan haalt. Het volgende citaat van Agassi - door Van den Doel met instemming aangehaald - laat de moeilijkheid goed zien: "An institution may have aims and interests only when people give it an aim; (...) a society or an institution cannot have aims of its own". Nemen we de conjunctuurbeweging als voorbeeld. Deze komt tot stand als resultaat van

WELVAART

de interactie van een enorm aantal investeringsbeslissingen; die investeringsbeslissingen worden op hun beurt weer bepaald door het conjunctuurverloop. Een doel (aim) heeft de conjunctuurbeweging niet, wel een richting. Door het subjectivistische begrip "aim" te gebruiken heeft Agassi het probleem al onoplosbaar gemaakt. Maatschappelijke processen hebben in vele gevallen wel een richting, maar geen doel.

Het zou onzinnig zijn te zeggen dat de ondernemers door hun investeringsbeslissingen een doel aan het conjunctuurverloop geven; sterker nog, zij geven er ook geen richting aan. En zij kunnen er geen richting of doel aan geven, omdat hun eigen investeringsbeslissingen door het conjunctuurverloop bepaald worden. Het conjunctuurverloop bestaat niet uit ondernemersbeslissingen, die via een of ander besluitvormingsmechanisme gesommeerd worden, maar werkt als een proces met een "Eigenlogik" die niet tot individuele beslissingen gereduceerd kan worden (1). Daar is niets duisters aan, behalve natuurlijk voor mensen die alle maatschappelijke processen naar analogie van besluitvormingsprocessen trachten op te vatten. Deze "Eigenlogik" ofwel relatieve autonomie van macro-sociale processen maakt überhaupt sociale wetenschappen pas mogelijk. Een analoge redenering ligt overigens ten grondslag aan een groot deel van de moderne natuurwetenschap (2).

Wanneer men individuele preferenties als originaire gegevens beschouwt, kan men niets anders doen dan veronderstellen dat er op een gegeven ogenblik bepaalde maatschappelijke verhoudingen bestaan: de maatschappij is er en daarbinnen handelen de individuen. Maar: een maatschappij is niet iets wat er "is", maar bestaat alleen doordat zij voortdurend gereproduceerd wordt. En wat gereproduceerd wordt zijn de onderlinge betrekkingen tussen individuen. En dat kan alleen als die individuen die onderlinge betrekkingen internaliseren middels een voortdurend socialisatieproces. Het methodologisch individualisme leidt tot een constructie waarin het individu als originair gegeven verschijnt, dat vervolgens door de maatschappij beïnvloedt wordt. Ironischerwijze leidt juist dit tot een beschouwingwijze waarin de maatschappij verschijnt als een ding boven en buiten de individuen (3). Tot slot en voortuitlopend op punt 6 hieronder, zij nog opgemerkt dat het methodologisch individualisme een ontologisch postulaat is en als zodanig onfalsificeerbaar (4).

belangenharmonie

Hoe gedragen Van den Doel's individuen zich nu? Hier voert Van den Doel een veronderstelling in: "Wij veronderstellen dat de beslisser naar een zo hoog mogelijke welvaart streeft, d.w.z. dat hij zijn welvaart maximaliseert" (5). Dit blijkt te betekenen dat het individu naar een bevredigend niveau van welvaart streeft ('satisficing behaviour'). Het probleem daarbij is dat Van den Doel niet kan aangeven hoeveel het werkelijke gedrag afwijkt van de rationaliteits- (maximalisatie)-norm. De theorie is dan, voorzover zij wiskundig en kwantitatief

is, weer wel gebaseerd op de maximalisatie-hypothese; hoeveel de werkelijkheid van het model afwijkt, is nu niet meer te zeggen.

In feite is Van den Doel's hypothese dat "de burgers" naar een bevredigend niveau van welvaart streven ook niet eens empirisch gefundeerd; hij noemt in dit verband een onderzoek naar de doelstellingsfunctie van gezinshuishoudingen, een naar de voedselinkopen van Amerikaanse huisvrouwen, en een naar de voorkeur voor huwelijkskandidaten onder mannelijke wiskundestudenten (6). Dit kan toch niet in alle ernst worden aanvaard als 'bewijs' dat 'de burgers' zich zuss of zo gedragen (het enige wat overigens uit genoemde onderzoek blijkt is dat de grote meerderheid soms wel en soms niet rationeel of consistent beslist). Nog problematischer is Van den Doel's uitsluiting van niet-economische strevingen en zijn veronderstelling dat genoemde strevingen het welvaartsniveau niet beïnvloeden. (7)

Dit lijkt me niet een erg realistische assumptie: De godsdienst en het anti-communisme zijn niet-economische strevingen, die in Nederland het politiek gedrag in hoge mate beïnvloeden; het politiek gedrag beïnvloedt, zij het indirect, het overheidsbeleid en het overheidsbeleid beïnvloedt het welvaartsniveau. Het probleem met politiek gedrag is dat het altijd de resultante is van economische en niet-economische strevingen (8); dit geldt weliswaar strict genomen voor ieder gedrag, maar voor politiek gedrag in versterkte mate omdat het betrokken is op globaal-maatschappelijke processen.

In zijn laatste artikel in Rostra zegt Van den Doel dat de welvaartstheorie empirisch is, dat wil zeggen dat de theorie uitgaat van de strevingen van de burgers zoals zij in feite gegeven zijn. Dit empirische uitgangspunt kan men echter alleen strict doorvoeren door de theorie tautologisch te funderen. Alle strevingen worden eenvoudig per definitie opgevat als 'welvaartsstreven'. De feitelijke keuzehandelingen worden niet verklaard uit een psychologische preferentie-schaal maar ze worden juist als indicator voor het bestaan van een dergelijke preferentieschaal genomen. Of men als meeteenheid voor die schaal nu de term 'nut', 'welvaart' of een willekeurig wiskundig symbool invoert, maakt niets uit: De theorie is nooit weerlegbaar. De theorie is in feite inhoudsloos geworden. Dat deze lege theorie dan met de naam 'welvaartstheorie' wordt getooid, is nog wel ideeënhistorisch verklaarbaar maar ten opzichte van de inhoud contingent. In feite noemt Van den Doel iedere theorie die uitgaan van het gegeven gedrag van de individuen een welvaartstheorie. Zijn gebruik van de term 'welvaartstheorie' stelt deze theorie gelijk aan het behaviorisme (= iedere theorie die uitgaat van het empirisch gegeven gedrag van de individuen als uitgangspunt).

Wat de belangenharmonie betreft, geef ik Van den Doel gelijk wanneer hij zegt dat men binnen zijn model kan werken met een harmonie-, coalitie- of conflict-hypothese. Dat wil zeggen, binnen het lege, niet nader gespecificeerde model. Bij iedere invulling van het model zal er een zekere consensus dienen te be-

EN STAAT

staan omtrent de besluitvormingsprocedures (9) en de globale inrichting van de maatschappij (10); daarbinen kan dan weer sprake zijn van harmonie, coëlitie of conflict.

Ten slotte dient men nog twee dingen te bedenken:

Ten eerste is een zekere maatschappelijke consensus niet hetzelfde als het niet-bestaan van de klassenstrijd. De klassehegemonie van de bourgeoisie berust voor een groot deel op een geïnduceerde consensus, een culturele en ideologische hegemonie. In Van den Doel's wereld bestaat er geen burgerlijke ideologie omdat hij van de individuele preferenties als originair gegeven uitgaat (11).

Ten tweede laat iedere theorie die uitgaat van de maatschappij als een verzameling beslissende, kiezende, preferenties hebben de individuen één ding buiten beschouwing: En dat is dat onze hele welvaart uiteindelijk berust op het bestaan van arbeidende individuen:

En in het productieproces bestaat de maatschappij niet uit 'burgers', maar nog altijd uit loonarbeiders en ondernemers. Daar ligt het fundament van de klassenscheiding die door geen honderd welvaartstheoretici uit de wereld gepraat kan worden. Behalve 'burgers', 'kiezers' en 'consumenten' zijn de arbeiders ook nog een keer gewoon arbeiders. Dit buiten beschouwing laten van het productieproces correspondeert met de tendens in de sociaal-democratische politiek om alle maatschappelijke problemen tot verdelings-vraagstukken te reduceren.

welvaartstheorie

Het gaat hier om twee dingen: Waarom is er een staat en wat doet de staat.

Van den Doel beweert dat ik dit onderscheid verwaarloos; dit is niet juist, in mijn commentaar op zijn stuk maak ik steeds duidelijk over welk probleem ik het heb. Maar goed, 'zu den Sachen selbst'.

Van den Doel duidt zijn theorie zelf aan als een verdragstheorie in het voetspoor van Hobbes (12) die een 'universeel karakter' zou hebben. In zijn boek noemt Van den Doel dit zelf, m.b.t. het bestaan van de staat, een normatieve theorie: "De theorie van het parasitair gedrag is een positieve theorie voorzover zij een beschrijving geeft van het gedrag van burgers dat zich in elke democratie zal voordoen. Zij is echter een normatieve theorie voorzover op basis van dit gedragspatroon de noodzaak van het bestaan van een overheid kan worden gefundeerd. Voor het bereiken van een kollektief welvaarts optimum blijkt het noodzakelijk dat de leden van de kollektiviteit zichzelf de verplichting opleggen de uitkomsten van hun onderhandelingen te aanvaarden (13)". Dit is inderdaad een normatieve redenering. Evenals Hobbes kan Van den Doel nooit verder komen dan de stelling dat de burgers zich aan een staat zouden moeten onderwerpen (daar komt bij dat zelfs deze conclusie slechts dan uit de Hobbesiaanse uitgangspunten afleidbaar is, wanneer er sprake is van een marktmaatschappij. Hobbes stelde impliciet marktmaatschappij gelijk aan 'civilized society' (14), de theorie is dus niet univers eel).

Als wetenschappelijke verklaring voor het ontstaan van de staat houdt de theorie tegen de meest elementaire historische beschouwing geen stand. Heftige klassenconflicten, internationale conflicten etc. spelen daarbij een hoofdrol en dat soort politieke verschijnselen kan Van den Doel's theorie volgens zijn eigen zeggen nu juist helemaal niet verklaren (15). Alle moderne staten ontstaan als klasse-staat en een theorie die het bestaan van klassen negeert kan het bestaan van deze staten onmogelijk verklaren.

De volgende vraag is: Is de welvaarts-theorie dan misschien wél empirisch m.b.t. de verklaring van concrete vormen van staats-interventie? De klassieke theorie van het Pareto-optimum was in ieder geval normatief; de staat zou zus of zo moeten optreden om het optimum tot stand te brengen, door b.v. 'on-natuurlijke' monopolies te elimineren - de theorie kon niet aannemelijk maken dat de staat dit ook inderdaad zou doen. Volgens mij is het slechts mogelijk de theorie empirisch te maken, door middel van de onder het vorige punt ook al genoemde tautologische kunstgreep, nl. met behulp van de volgende vooronderstellingen:

- A. De feitelijke optredende strevingen van de burgers zijn het uitgangspunt, we noemen dit 'welvaartsstreven'.
- B. Er is een staat of politiek systeem dat op een bepaalde wijze de 'eisen' van de burgers omzet in beleid (de 'eisen' zijn de input, het beleid is de output).

A en B samen leveren een voor politologen vertrouwd beeld op: Dit is exact de systeemtheorie van Easton, een welbekende niet-normatieve edoch volstrekt inhoudsloze theorie. Ik zie mij nu gedwongen, gezien de onduidelijkheid van zijn theorie op dit punt, om Van den Doel één duidelijke vraag te stellen: Zijn veronderstelling A en B voldoende om van welvaartstheorie te kunnen spreken, en zo niet, welke veronderstellingen zijn er dan nog méér noodzakelijk?

Ik vraag dit zo nadrukkelijk omdat ik, toen ik aan de VU het woord voerde, er de wellicht naïeve mening op na hield dat de welvaartstheorie iets met welvaart uitstaande had; dat wil zeggen, ik meende dat de funderende assumpties van deze theorie een operationaliseerbaar welvaartsbegrip zouden bevatten. Ik heb namelijk, noch aan de VU noch elders, ooit beweerd dat de systeemtheorie van Easton niet empirisch zou zijn. Dit is namelijk vooraf niet te zeggen omdat de theorie op zich een ontoetsbaar formeel systeem is; dit kan op zoveel manieren ingevuld worden dat er op de voorhand over de empirische fundering niets te zeggen valt. Maar ook bij een tamelijk realistische invulling van Easton's model - Van den Doel zegt in zijn laatste artikel in Rostra dat men zou kunnen poneren dat de staat niet de staat is van alle burgers - blijft er één fundamentele zwakte bestaan, namelijk het ontbreken van enige theorie over de maatschappelijke bepaaldheid van de individuele politieke preferenties: Zoals MacPherson zegt: "the trouble with the equilibrium theory of democracy, we may conclude, is that, like the economists' marginal utility theory, it leaves out of account the historical

klassekarakter

Het is volgens Van den Doel ook "denkbaar dat de staat een instrument is van een specifieke groep van burgers, die de staat gebruiken om hun onderling optredend 'prisoners dilemma' te ontgaan". Ik vind dit, hoewel ik de term 'instrument' hier niet zou gebruiken, geen onrealistisch idee; de vraag is dan hoe dit zo komt, wat er dan met die staat aan de hand is waardoor deze niet of nauwelijks reageert op de preferenties van sommige burgers en weer wel op die van andere burgers.

Het lijkt me dat gegevens over de klasse-samenstelling van het staats-apparaat en over de verschillende soorten bindingen tussen bedrijfsleven en staat hier relevant zijn. Kortom, wat hier op de proppen komt is het bekende debat tussen elitisten en pluralisten in de politicologie. Het is in dit verband dat ik in mijn artikel in Rostra twee keer naar het boek van Miliband verwijs en niet, zoals Van den Doel tracht te doen voorkomen, met de bedoeling om Miliband als de marxistische staats-theorie aan te prijzen (17). Het feit dat ik hem in één adem met de Amerikaanse elitist William Domhoff noemde, wees daar trouwens al op. Maar wederom: Zu den Sachen:

Het lijkt mij dat iemand die zich met theorievorming over de staat bezighoudt het aannemelijk moet maken dat de functies die de staat volgens zijn theorie uitoefent, ook inderdaad door het bestaande staatsapparaat worden uitgeoefend. Daarbij is het van belang met wat voor soort mensen de top van dit apparaat gevuld is. Miliband, Domhoff en vele anderen hebben erop gewezen dat deze top voor het overgrote deel gevuld is met mensen die uit de sociaal-economische toplaag van de bevolking afkomstig zijn en die hoge prioriteit toekennen aan het in stand houden van de bestaande eigendomsverhoudingen. Ook interessant zijn onderzoeken, zoals dat van Mokken, Stokman c.s., in Nederland (18), waaruit blijkt dat de top van het bedrijfsleven over meer personele banden met het staatsapparaat beschikt dan welke vergelijkbare groep 'burgers' ook; de pluralisten antwoorden hierop regelmatig dat dit nog niets bewijst, aangezien personele bindingen twee kanten uit kunnen werken etc. (19); dezelfde pluralisten nemen wél zonder meer aan dat 'de burgers' invloed op het overheidsbeleid hebben ('democratie') - maar zodra iemand beweert dat de ondernemers veel invloed hebben, gaat er een koor van 'wetenschappelijke' stemmen op, dat om meer bewijs roept. De wetenschappelijke scepsis functioneert hier als burgerlijke ideologie. Nog een enkele opmerking over de vermidelende niveaus tussen burger en staat. Deze zijn niet zonder meer 'doorgeefinstanties' voor de politieke preferenties van de individuen. De preferenties worden er selectief in verwerkt en bovendien vervormd (20) en de wijze waarop dit gebeurt, heeft een specifieke structuur. Ook hiermee zal een serieuze staatstheorie rekening moeten houden.

sowjet-unie

Hierover kan ik zeer kort zijn. De door Van den Doel aangehaalde Pryor voert namelijk, alvorens de functies van de Sowjet-staat te onderzoeken, een eenvoudige chirurgische ingreep uit: Alle staats-uitgaven die betrekking hebben op de financiering van het vaste kapitaal van de staats-ondernemingen zijn

buiten beschouwing gelaten. Zoals Pryor zelf zegt : "The major share of the differences between gross budgetary expenditures in market and centralized economies appears to stem from short and long-term capital grants and loans which are financed through the budget in the latter group of nations. In the centrally planned nations during the period under examination the state enterprises had relatively small discretionary cash reserves. Instead they received at periodic intervals short term grants and loans from the state budget to cover certain expenditures. Such short-term capital grants were an important form of financial control of such enterprises and constituted a policy tool unique to these countries. In addition, these firms received long term capital grants for the purpose of financing certain capital investments". (21) Dit soort uitgaven maakten volgens Nove in 1966 zo'n 45% van het Sowjet-budget uit; Nove wijst er verder op dat de greep van de staat op de ondernemingen in feite nog groter is, omdat ook vele investeringen die niet centraal gefinancierd worden wél centraal gepland worden (22). Als men van al deze staats-activiteiten afziet, zijn er ongetwijfeld bij de overige staats-uitgaven wel bepaalde overeenkomsten met kapitalistische landen te vinden. Dit is zelfs te verwachten aangezien de Sowjet-Unie een plan-economie is waarin - zeker na de hervormingen van 1966 - het marktmechanisme een aanzienlijke rol speelt (23). Het bestaan of niet bestaan van centrale economische planning van de productie door de staat blijft echter een cardinaal verschil; dat verschil heeft dus betrekking op de productieverhoudingen, waarvan de eigendomsverhoudingen de formele vorm zijn. Dit laatste onderscheid is belangrijk omdat de juridische vorm niet, altijd de inhoud dekt.

falsificatie-criterium

De marxistische theorie, verkondigt Van den Doel in Rostra, de HP en elders, is niet falsificeerbaar en dus wetenschappelijk. Dit falsificatie-criterium is zoals bekend ontleend aan Popper die het in 1934 in zijn 'Logik der Forschung' voor het eerst poneerde. Popper ontwikkelde dit criterium met een expliciete bedoeling: Enerzijds wilde hij aan het marxisme en aan de psycho-analyse de status van wetenschappelijkheid ontnemen; anderzijds wilde hij de wetenschappelijkheid van de theoretische fysica funderen. Het probleem bleek nu te zijn dat het eerste alleen lukt, wanneer men bereid is om ook de theoretische natuurkunde grotendeels van de wetenschap uit te sluiten: de zwaartekrachttheorie van Newton is niet door afzonderlijke empirische waarnemingen weerlegbaar: afwijkende banen van hemellichamen werden steeds weer binnen de theorie geïnterpreteerd (24). In de sociale wetenschap worden de algemene kaders van een theorie niet getoetst : Van den Doel's nieuwe politieke economie is in dat opzicht even "onweerlegbaar" als de marxistische staats-theorie. Wat wel getoetst wordt, zijn afzonderlijke conclusies en deelttheorieën : Dat doet Van den Doel, en dat doen de marxisten ook, zoals iedereen die ook maar enigszins op de hoogte is met de historische ontwikkeling van het marxisme, kan weten. Over de vraag hoe in de wetenschappen dan wel gehele theorieën worden vervangen door andere, is sinds de 50er jaren een uitvoerig debat ontstaan, waarin van Pop-

per's wetenschapstheorie niet zo erg veel meer is overgebleven (25). Ik krijg de indruk dat dit debat aan Van den Doel enigszins is voorbijgegaan. Hij lijkt uit te gaan van een soort pré-Kantiaans naïef empirisme; dat leidt er toe dat hij niet door heeft wat hij zelf aan het doen is wanneer hij uitgaat van de individuele preferenties als 'empirie' : Hij denkt namelijk uit te gaan van de 'de werkelijkheid', de 'harde feiten' en wat dies meer zij, terwijl hij feitelijk uitgaat van een vanuit een theoretisch kader geconstitueerd object; dat doen de marxisten ook, alleen hebben die zelf beter in de gaten waar ze mee bezig zijn. Ik kan dan ook voorlopig nog niet zo onder de indruk komen van Van den Doel's 'weerlegging' van het marxisme.

marxisme

Van den Doel doet mijn opmerkingen over de taak van een marxistische staats-theorie af met de term "historische-filosofische beschouwingen". In dat 'historische' kan ik me wel vinden, in het filosofische niet. Wat er illegitiem zou zijn aan historische beschouwingen kan ik niet inzien. Ik raad Van den Doel aan om Anderson's boek over de ontwikkeling van de absolutistische staat eens te lezen (26). Ik geef de voorkeur aan historische analyse als die van Anderson. Het lijkt me dat we daar meer aan hebben dan aan mensen, die er, niet gehinderd door al te veel historische kennis, maar wat op los fantasieren over preferentie-schalen en formele coalitiemodellen. Ook hier geldt dat wie de geschiedenis niet kent, geïdoem is om haar te herhalen: Het is nu zo'n honderd jaar geleden dat er in de economische theorie een soortgelijke nieuwe probleemstelling werd ingebracht als Van den Doel c.s. nu in de politieke theorie trachten in te voeren - wat dit voor de economische theorie heeft opgeleverd weten we intussen.

politiek

Van den Doel vindt dat ik op de man discussieer. Ik doe dat niet : als ik iets onzin vindt, dan zeg ik dat; hij hoeft zich dat niet persoonlijk aan te trekken. Onze discussie is ongetwijfeld wetenschappelijk, maar al even ongetwijfeld politiek. De wijze waarop Van den Doel in de Haagse Post tegen het marxisme ten strijd trekt, laat duidelijk zien dat het hier om een politieke zaak gaat. Dat is ook niet merkwaardig: de felste theoretische bestrijding van het marxisme komt uit de hoek van de rechtervleugel van de Sociaal-Democratie; dat is niet alleen

in Nederland zo : Het berust op het feit dat de opkomst van het marxisme als politiek theorie juist voor de rechtervleugel van de Sociaal-Democratie het meest directe politieke gevaar oplevert; Dit alles lijkt me echter geen belemmering voor een theoretische discussie. In afwijking van Van den Doel vind ik het daarin niet nodig om mijn opponen-ten voor 'gelovigen' uit te maken.

Siep Stuurman / 8-2-1976

NOTEN :

1. Vandaar ook dat in de geschiedenis van de economische theorie de conjunctuurtheorie niet geïntegreerd is in de subjectieve waardeleer.
2. Zo D. Bohm : Causality and Chance in Modern Physics, London 1967, p. 19n "The possibility of studying the laws of macroscopic physics without first knowing those of atomic physics comes from the many-to-one character of the statistical aspects of the laws of atomic physics, which permits a certain approximate autonomy of the laws of the higher level". Analooq, maar niet identiek, redeneert Engels: "Zweitens macht sich aber die Geschichte so, dass das Endresultat stets aus den Konflikten vieler Einzelwillen hervorgeht, wovon jeder wieder durch eine Menge besonderer Lebensbedingungen zu dem gemacht wird, was er ist; es sind also unzählige einander durchkreuzende Kräfte, eine unendliche Gruppe von Kräfteparallelogrammen, daraus eine Resultante - das geschichtliche ergebnis - hervorgeht, die selbst wieder als das Produkt einer , als Ganzes, bewusstlos und willenlos wirkende Macht angesehen werden kann" (MEW, Bd 37, p.464).
3. Van den Doel zal dit wel weer duistere taal vinden, maar het geeft m.i. een heel wat adequater beeld van de werkelijke gang van zaken in de geschiedenis dan besluitvormingsmodellen.
4. Voor een interessante kritiek op het methodologisch individualisme, zie: N. Elias: Sociologie en Geschiedenis, Amsterdam 1970; vooral het opstel over 'Sociologie en Psychiatrie'.
5. K.A. Shepsle wijst expliciet op dit ontologische karakter: Theories of Collective Choice, in: Political Science Annual, an international review, v, 1974, p.4
6. J. van den Doel: Democratie en Welvaartstheorie, een inleiding in nieuwe politieke economie; Samson 1975, p. 37.
7. Van den Doel : op. cit. p. 35-37.
8. Van den Doel : op. cit. p. 34.
9. Ik ga 'for argument's sake' uit van Van den Doel's definitie van economische strevingen.
10. Van den Doel heeft het voortdurend over 'parlementaire democratie' e.d.
11. Vooral m.b.t. de verhoudingen in de productie-sfeer.

(vervolg op pag. 16)

In plaats van de gebruikelijke nabeschuiving van de laatste faculteitsraadvergadering, zal ik in deze "Rond uit ...", vooruitblikken op de behandeling van het belangrijkste punt dat in de komende tijd in de raad aan de orde zal komen: de her-programmering.

In de vorige Rostra heeft de Aktiegroep Economen kritiek geuit op het voorstel van de docenten Van der Zijpp en Dekker om een bedrijfskundige studierichting in te stellen. Zo'n studierichting zou na de propedeuse nog maar 1 fase omvatten; het doctoraal (het kandidaats valt weg). In deze fase zou nog maar plaats zijn voor 1 of 2 soc. econ. vakken naast 6 of 7 "bedrijfskundige" vakken. Een vergelijking van dit voorstel met het huidige studieprogramma leert dat het kandidaats in zijn geheel zou worden vervangen door 2 kleine tentamens. De voornaamste kritiekpunten van de Aktiegroep waren:

* Zo'n bedrijfskundige studierichting zou een onaanvaardbare nivo-verlaging van de opleiding voor bedrijfs-economen betekenen. Immers door het wegvallen van de basiskennis van het kandidaats, zal voor de bedrijfskundige doctoraal vakken al leen de propedeusekennis voorondersteld kunnen worden.

* Naast het wegvallen van het algemene gedeelte betekent het ook een slechtere beroepsopleiding. Een beroepsopleiding mag niet alleen bestaan uit het aanleren van bepaalde formules en techniekjes, want dat zou betekenen dat bij veroudering van deze kennis ook de bruikbaarheid van de academicus zou verminderen, wat werkloosheid functiedeградatie of bijscholing zou betekenen.

Iedere econoom moet door zijn opleiding in staat zijn zich snel nieuwe theorieën, technieken enz. eigen te maken. De studie moet daarvoor het kader bieden. Bovendien is het bekend dat economen van alle academici de grootste diversiteit naar werkorganisatie vertonen. Nauwkeurige afstemming van de opleiding op mogelijke beroepen is dus een schier onmogelijke zaak.

* Ook voor bedrijfseconomen is een bepaalde kennis van de sociale economie noodzakelijk, omdat de sociaal-economische invloeden op de bedrijfsvoering steeds sterker worden.

In hetzelfde Rostra-artikel deed de Aktiegroep Economen de belofte dat zij aan zou geven, wat een goede opleiding voor bedrijfs- en sociale economen dan wel zou moeten inhouden. Ik zal proberen deze belofte hier na te komen. Daarbij zal ik me moeten beperken tot de hoofdpunten. Een uitgewerkt voorstel zal worden opgenomen in een brochure die de aktiegroep binnenkort over de herprogrammering hoopt uit te brengen. Een goede studie zou de volgende 3 elementen moeten omvatten:

1. een goede oriëntatie op het gebied van de economische theorie
2. een goede beroepsopleiding incl. de daartoe geëigende specialisatie
3. het geven van inzicht in de maatschappelijke functie van het werk en daarmee de plaats van de academicus.

Een goede opbouw van de studie brengt met zich mee dat in de eerste fase van de studie m.n. 1 aandacht krijgt terwijl in een latere fase 2 de nadruk

BUIKDANS

zou moeten krijgen. Deze uitgangspunten brengen ons tot onderstaand voorstel.

1 de propedeuse Deze

Deze zou het karakter van een algemene inleiding in de economie moeten hebben. Zo'n inleiding moet gekenmerkt worden door integratie van bedrijfs-, macro-, en micro economie. De vakken zouden behandeld moeten worden door de historische ontwikkeling van de economische theorie en de praktijk tot uitgangspunt te nemen. Kennis van de geschiedenis van het economisch denken en van de methodologie moeten belangrijke resultaten van de propedeuse zijn. Daarnaast moet er ruimte zijn voor het wegwerken van deficiënties.

2 het kandidaats

Deze fase moet gericht zijn op verdieping van de algemene inleiding door behandeling van m.n. de moderne theoriebeoefening en haar praktische toepassingen. Ook zal het in het kandidaats mogelijk moeten zijn een begin te maken met specialisatie. Het kandidaats bestaat uit drie gedeelten:

- a. een verplicht deel bestaande uit 5 vakken te geven in blokken van 16 weken te weten- Algemene theorie Macro economie Financiering Bedrijfscalc. Statistiek
- b. een keuze gedeelte van 3 vakken, te geven in blokken van 11 weken waarvan 1 bedrijfs- of sociaal-economisch vak en twee uit de bestaande keuzevakken. Het bestaande monstrogram IEB/Welvaartstheorie/

Industrialorganisation zal als verplicht vak verdwijnen c. 2 werkstukken

3 het doctoraal Deze laatste studie-fase heeft tot doelstelling dat op basis van de algemene inleiding (propedeuse) en de basiskennis (kandidaats), specialisatie en verdieping mogelijk is. De keuzevrijheid moet hier zo groot mogelijk zijn waarbij de huidige situatie een goeg uitgangspunt lijkt. De rol van werkgroepen moet vergroot worden. Wij geloven dat bovenstaand programma naast een voor iedereen noodzakelijke hoeveelheid basiskennis, ook eenieder de ruimte laat om zich in een bepaalde richting te specialiseren. Een volgens ons programma aggestudeerde bedrijfskundige zal zich qua nivo zeker kunnen met afgestudeerden van vergelijkbare studierichtingen in binnen en buitenland. Of wij in ons streven naar o.a. een goede beroepsopleiding zover moeten gaan dat practica als op Harvard Business School (zie foto) er deel vanuit gaan maken blijft een discussiepunt. Voorlopig houden wij het er maar op, dat het voorstel van Van der Zijpp en Dekker verdacht veel lijkt op navelstaren. Ook voor een bedrijfskundige is sociale economie van belang. Hopelijk levert iedereen een bijdrage aan de discussie over de herprogrammering hetzij via Rostra hetzij op de onderwijsdagen die eind april georganiseerd worden door SEF en Aktiegroep Economen. Tot de volgende Keer

Rob Kerstens
studentlid Dagelijks
Bestuur

Buikdans tijdens college marketing

Tijdens een college over marketing liet de Harvard Business School vorige week een buikdanseres optreden. Daarmee wilde de school laten zien, dat het gebruiken van „vrouwelijk schoon” bij het maken van reclame voor auto's nog maar een beperkte waarde heeft.

Angola : Een terugblik

lijk ageren tegen de Portugezen, maar die tevens een gezamenlijke socialistische ideologie weerspiegelt. Als eerste regionale bevrijdingsbeweging werd o.a. door Agostinho Neto, in 1956 de huidige president van Angola, de MPLA opgericht. Deze beweging had buiten hun primaire doelstelling, Angola van de Portugese onderdrukking te bevrijden, ook tot doelstelling de Angolezen te bevrijden van het analfabetisme (in 1958 90,6% van de Angolese bevolking) en het opzetten van medische hulpdiensten (CVAAR) in de reeds bevrijde gebieden. Deze laatste twee doelstellingen hebben later aan de basis gelegen van de populariteit van de MPLA bij de bevolking, zodat een guerrill-oorlog mogelijk werd tegen de Portugezen en latere buitenlandse indringers.

nationalisme in zaïre

In Zaïre leefden rond 1960, door de vlucht voor de Portugezen van de Bakongo stam in Noord-Angola c.a. een half miljoen Bakongo's. In 1958 werd in Kinshasa door de Bakongo's de UPA opgericht, met dezelfde doelstelling als de MPLA, de onafhankelijkheid van geheel Angola. De leider van de UPA was Holden Roberto, een Bakongo die uit Noord-Angola kwam en in Zaïre opgegroeid was. In pogingen om steun voor zijn ideaal te krijgen vertrok hij in 1959 naar de V.S. om in de UNO zijn idealen te bepleiten. Vooral zijn daarop volgende verblijf in de V.S., waar hij veel relaties aanknoopte, zou later van groot belang zijn voor de ontwikkelingen in Angola. Bovendien was hij in die tijd al goed bevriend met Mobutu, die na de val van Lumumba in 1960 in Zaïre aan de macht kwam.

samenwerking

Vanaf 1958 bestonden dus twee nationaal georiënteerde bevrijdingsbewegingen: de MPLA die actief was rond Casmona in het noorden van Angola (de "Ijzeren driehoek") en de UPA, die zich in Zaïre ophield. Aangezien beide bewegingen nationalistische doeleinden nastreefden, lag het voor de hand dat een eenheidsfront gevormd werd.

Dit front ontstond op 31 oktober 1960 na een periode van bloedige terreur van de Portugezen, die het opkomend nationalisme de kop in wilde drukken. Holden Roberto weigert vanuit de V.S. mee te doen. In 1960-61 komen door de activiteiten van dit front, de Angolezen in opstand in het koffiedistrikt Uige en in het katoendistrikt Baixz de Cassagna tegen de dwangarbeid en de daarmee gepaard gaande bloedige onderdrukking. Het felst is het verzet echter in de hoofdstad Luanda, waar sinds 1959 de voornaamste MPLA leiders gevangen zitten. Begin februari 1961 gaat het gerucht, dat deze leiders geexecuteerd zullen worden en de bevolking doet een massale poging hen te bevrijden.

Deze overigens mislukt poging wordt algemeen gezien als de definitieve aanzet tot de bikkelharde strijd tussen het Angolese verzet en de Portugezen tot aan de val van Caetano op 25 april '74. Tijdens de opstand in 1961 vonden naar schatting 2000 Portugezen, 50.000 Angolezen de dood (voornamelijk door napalmbombardementen en massamoorden) en kwamen 200.000 vluchtelingen in Zaïre aan. In de jaren hierop zou het vluchtelingen aantal nog oplopen tot 500.000 Angolezen.

de breuk

Nadat in 1960, de nationalistisch en socialistisch denkende Lumumba, vermoord is en Mobutu aan de macht is gekomen in Zaïre, wordt het voor de MPLA steeds moeilijker, om nog steun te krijgen vanuit Zaïre. De uit de V.S. teruggekeerde Holden Roberto, die een zwager is van Mobutu zet zijn aanvankelijke eenmansprotestactie voort in Zaïre en weet, doordat hij een lid is van de Bakongostam, het vertrouwen van deze stam te winnen. Bovendien zien de Amerikanen in Roberto een uitstekende stroman voor het vergaren van de rijkdommen van Angola (er was juist een aanvang gemaakt met de oliewinning). In Zaïre hadden zij immers als in Mobutu een welwillend figuur gevonden, die met open armen de Westerse investeringen begroette en naar onlangs bleek zijn grondstoffen totaal uitverkocht heeft.

Het eenheidsfront is ten einde gekomen en de UPA gaat op 27-3-'62 een coalitie aan met een kleine bevrijdingsbeweging, de PDA (tezamen FLNA). Een week later wordt een regering in ballingschap gevormd, die zetelt in Kinshasa. Deze regering steunt voornamelijk op de sympathie van Mputu en Adoula, de premier van Zaïre, die stamgenoot en vriend van Roberto is. De bevrijdingsbewegingen gaan steeds meer op in een onderlinge concurrentie en als het FLNA op 23-4-'63 MPLA legereenheden in het achterland aanvalt, is de basis gelegd voor de definitieve verwijdering van beide groeperingen. Het buitenlandse hoofdkwartier van de MPLA wordt van Kinshasa verplaatst naar Kongo-Brazaville,

Voor de westerse wereld begint de geschiedenis van Angola in de 15e eeuw, toen de Portugezen onder Vasco da Gama bij de monding van de Kongo-rivier landden. Zij gaven het land ten zuiden van deze monding de naam Angola, een verbastering van de toenmalige heersers, de Ngola.

In eerste instantie waren de Portugezen geïnteresseerd in de zilvermijnen in het achterland van de huidige hoofdstad Luanda en de slavenhandel.

Tot ± 1870 was vooral de slavenhandel een aantrekkelijk object en van 1500 tot 1870 zijn ongeveer 4 miljoen naar de V.S. getransporteerd en het land reakt derhalve ontvolkt.

Nog niet eens zozeer door de afschaffing van de slavernij, maar eerder door het door de Portugezen ter plaatse ingevoerd systeem van dwangarbeid kwam aan deze ontvolking een einde en de dwangarbeiders werden te werk gesteld in de katoenteelt.

Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog werden ook, door de gestegen vraag in Europa, dwangarbeiders ingezet in de produktie van koffie en plantaardige vetten.

Bovendien werd sinds 1917 diamant gedolven door DIAMANG, een combinatie van AAC (Oppenheimer-Rothschild), de Beers (Oppenheimer) en Union Minière (een Belgisch concern).

angolees nationalisme

Reeds in 1948 richtten Afrikaanse studenten in Portugal, bewogen door de koloniale onderdrukking van Salazar c.s. in Afrika, het Afrikaans studieceterum op. Zij hielden zich bezig met het bestuderen van de vroegere Afrikaanse cultuur en ageerden tegen de Portugese politiek. Tot hen behoorden alle later leiders van de MPLA (Angola), Frelimo (Mozambique) en PAICG (Guinee-Buissau). Toen reeds werd de basis gelegd voor de verbondenheid van de drie nu afhankelijke staten, een verbondenheid die niet alleen beataat door een gezamen-

te meer daar de MPLA vanaf 2 november '63 niet meer vanuit Zaïre mag opereren. Buiten Brazaville verkrijgt de MPLA in deze periode de steun van o.a. Algerije, Marokko en Cuba, dat dus reeds vanaf 1964 steun verleent en instructeurs o. l.v. Che Guevara stuurt voor de medische en onderwijskundige dienst van de MPLA, de CVAAR. Ook de FLNA heeft met moeilijkheden te kampen en in 1964 komt het tot een breuk tussen Roberto en zijn ministers van buitenlandse zaken, Jonas Savimbi. Reden daartoe is, dat Savimbi verwijt dat er slechts gedacht wordt aan de bevrijding van Noord-Angola (de Bakongo's) en niet aan Zuid-Angola, het gebied van zijn stam de Ovimbundu's. In maart 1966 richt Savimbi de Unita op. Vanaf dat moment bestaan de drie partijen die tot voor kort de oorlog in Angola bepaald hebben: MPLA, FLNA en UNITA.

economie

Angola is een rijk land, zowel door de grondstoffen als door de vruchtbaarheid van het land. Met slechts 2% van de grond in gebruik voor de landbouw was het in 1970 het vierde land in de wereldproductie van koffie (5,8%) en sisal (9,5%) dat door Portugal m.b.v. de reeds eerder genoemde dwangarbeiders verbouwd werd.

Voor na de Tweede Wereldoorlog is men echter koortsachtig gaan zoeken naar de bodemschatten en buiten diamant bleek er een grote hoeveelheid ijzer en olie aanwezig te zijn. Buiten genoemde grondstoffen bleken nog niet geëxploiteerde hoeveelheden zilver, goud, koper, lood, zink, uranium, kobalt en fosfaten aanwezig te zijn. De Portugezen gelukkig met zoveel go grondstoffen, deden de ene concessie na de andere en de groei van gedolven grondstoffen nam ongekende vormen aan (zie tabel I en II);

tabel 1.
grondstoffenproductie (x 1000 ton).

	1955	1968	1970
diamant (x 1000 kar.)	743	1289	2599
petroleum	10	537	7500
ijzererts	68	712	? *)

Bron: Winkler Prins, laatste druk.

*) cijfers zijn niet bekend, dan wel onbetrouwbaar.

tabel 11.

olieproductie in Angola (x 1000 ton).

1962	470
1963	800
1964	905
1965	655
1966	630
1967	540
1968	750
1969	2450
1970	4300
1971	7500

Bron: Koffie voor Nederland, bloed voor Angola, uitg. Angola Com.

Onder de Portugezen werden concessies m.b.t. grondstoffen gedaan aan o.a. de V.S. (diamant, olie, fosfaat, goud, zilver), Zuid-Afrika (diamant, ijzer, lood, zink, uranium), Frankrijk (olie, ijzer, uranium), België (diamant, olie, katoen), W.Duitsland (ijzer). De belangrijkste concerns in Angola waren: Gulf (olie), Krupp (ijzer), en DIAMANG (diamant). De belangrijke Berguela spoorlijn was in handen van Oppenheimer, die middels DIAMANG de diamantproductie in handen had.

slot

De grondstoffen van Angola zijn het land bijna fataal geworden. Niet zoals de met haar ideologische verwante koloniën Guinee-Bissau en Mozambique, kon Angola onafhankelijk worden.

Daarvoor bezit het teveel grondstoffen en had het een te hoge productie in hooggevaardeerde landbouwprodukten. Als enige bevrijdingsbeweging in Angola heeft de MPLA geen marionettenrol t.o.v. de V.S. en Zuid-Afrika gespeeld bij de bevrijding van haar land, noch zich laten leiden door stamsegmenten. De hulp van Cuba bestaat reeds vanaf 1964. Van Sovjet-hulp dateert (alleen van materiële aard) pas vanaf eind vorig jaar, aangezien de MPLA daarvoor geweigerd had concessies te doen t.a.v. vliegtuigbasis etc.

Zowel de FNLA als de UNITA hebben zich in het verleden schuldig gemaakt aan lobby's met de Westerse wereld in casu met de daar aanwezige grote concerns. De leider van de FLNA, Holden Roberto, heeft, zo bleek onlangs, jarenlang voor \$ 10.000 op de loonlijst van de CIA gestaan. Ook hebben zij in de afgelopen 20 jaar, nimmer tijdens hun verzet, aandacht geschonken aan gezondheidszorg en scholing van de bevolking, dit in tegenstelling tot de MPLA. Na de onafhankelijkheid van Angola op 11 november 1975, heeft de MPLA nog moeten vechten voor haar werkelijke bevrijding en zullen de rijkdommen van het land ten goede komen aan degenen die daar recht op hebben, de bevolking van Afrika.

B.P.

Bronnen:

1. Haagse Post, d.d. 17-1-1976;
2. S. Bosgra en B. Dijk, Kolonialisme en vrijheidstrijd in Angola, Mozambique, Guinee-Bissau;
3. Koffie voor Nederland, bloed voor Angola, uitgave Angola-comité;
4. Angola-Bulletins, jaargangen 74-75;
5. Winkler Prins Encyclopedie (Angola, olie, diamant).

Klynveld Kraayenhof & co
ACCOUNTANTS

Er is in de staf van ons kantoor te Amsterdam plaats en toekomst voor

jonge bedrijfseconomen

die van plan zijn de post-doctorale opleiding tot

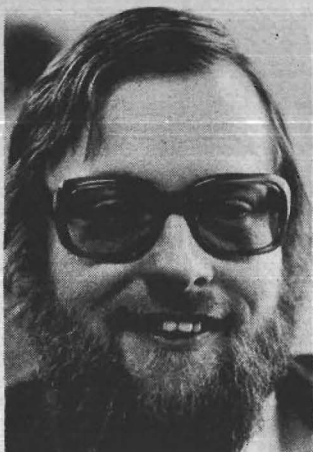
accountant

te gaan volgen.

Ons kantoor biedt tijdens deze studie een goede mogelijkheid veelzijdige ervaring op te doen.

Geïnteresseerden verzoeken wij een oriënterend gesprek aan te vragen bij het hoofd van onze Afdeling Personeelszaken, Prinses Irenestraat 59, Amsterdam. Telefoon 020 - 54 10 541.

Amsterdam Arnhem Breda Deventer Dordrecht Eindhoven 's-Gravenhage Groningen Haarlem Heerlen Hengelo Leeuwarden Maastricht Middelburg Rotterdam Utrecht Zwolle Barcelona Brussel Düsseldorf Hamburg London Madrid Milaan Parijs Zug Bogotá Buenos Aires Caracas Curaçao Jakarta Montevideo New York Paramaribo Quito Rio de Janeiro Salvador Sao Paulo

STAAT EN WELVAART

WELVAARTSTHEORIE EN STAATSTHEORIE

Het debat tussen Stuurman en mij dreigt vast te lopen omdat Stuurman niet ingaat op mijn argumenten en op de terstaving van deze argumenten door mij aangevoerde literatuur. De discussie krijgt bovendien een ietwat schimmig karakter omdat Stuurman voortdurend pogingen onderneemt mijn opvattingen te plaatsen in het Procrustes-bed van de neo-klassieke algemene evenwichtstheorie, terwijl ik in feite veel meer verwantschap voel met bepaalde opvattingen van het institutionalisme.

methodologisch individualisme

De discussie over het zogenaamde methodologische individualisme biedt van beide eeuvelen een treffend voorbeeld. Stuurman heeft het door mij aangevoerde werk van Agassi niet gelezen, maar verwerpt niettemin het dilemma methodologisch individualisme versus methodologisch kollektivisme met een beroep op een "derde weg", die juist ook door Agassi wordt aangeprezen. Agassi wijst erop dat in dit soort discussies steeds twee tegenstellingen door elkaar worden gehaald. De eerste tegenstelling is die tussen methodologisch individualisme en kollektivisme. De tweede tegenstelling is die tussen psychologische en institutionalisme.

Wat de eerste tegenstelling betreft, verklaren de methodologische individualisten alle maatschappelijke verschijnselen vanuit de doeleinden van individuen. De kollektivisten stellen daartegenover dat naties, groepen en klassen een algemeen (groeps)belang nastreven dat los van de doeleinden van de individuen staat. Zulk een kollektivisme wordt door Stuurman terecht verworpen omdat "dan niet meer verklaard kan worden hoe er maatschappelijke verandering optreedt".

Dwars door de tegenstelling individualisme-kollektivisme loopt echter een tweede tegenstelling, namelijk die tussen psychologische en institutionalisme. Psychologen verklaren alle maatschappelijke verschijnselen met behulp van de psychologische theorie. Economisch gedrag wordt bijvoorbeeld verklaard vanuit menselijke behoeften, die verankerd liggen in een individueel (Freud) of kollektief (Jung) onderbewustzijn. Institutionalisten verklaren de maatschappelijke verschijnselen echter mede (dus niet uitsluitend) vanuit de maatschappelijke structuren, bijvoorbeeld de economische orde. Combineren wij de twee tegenstellingen dan bestaan er niet drie mogelijkheden, zoals Stuurman meent, maar vier:

Tabel: methodologische varianten volgens Agassi

	individualisme	kollektivisme
psycho- logisme	neo-klassieke theorie	Plato
institu- tiona- lisme	nieuwe poli- tieke economie	marxisme

Uit mijn boekje *Demokratie en welvaarts-
theorie* (Samsom, 1975) kan Stuurman op-
maken dat ik mij tot de individualis-
ten reken. Individualistisch, omdat
ik een begrip als het "algemeen belang"
leeg en nietszeggend vind; het "algemeen"
bestaat niet en is hoogstens een resul-
tante van onderling tegenstrijdige stre-
vingen van individuele burgers. Insti-
tutionalistisch omdat ik (op blz. 24)
het uitgangspunt deel van de sowjetoloog
Wiles "that there is such a thing as the
logic of institutions: that an economic
model will function in the way that it
does, and have the political effects it
has, partly for internal, purely econom-
ic reasons inaccessible to the socio-
logist or historian." Ik vervolg: "Deze
logic of institutions willen wij niet
alleen analyseren, maar ook evalueren."

Het spreekt vanzelf dat bij een dergelijke
analyse een behandeling van de politieke
socialisatie moeilijk kan worden gemist.
De individuen beïnvloeden elkaar. De maat-
schappelijke structuren zijn het resultaat
van een ingewikkeld interactieproces
tussen individuen en oefenen op hun beurt
ook weer invloed op die individuen uit.
Reeds in het februari-nummer van *Rostra*
schreef ik Stuurmans opvatting op dit
punt te delen ("Dit is een waarheid als
een koe, die door niemand ontkend wordt").
Toch gaat Stuurman rustig door met het
breed uitmeten van de schijntegenstelling.
Hoewel ik uitdrukkelijk geschreven heb
vanuit de logic of institutions te denken
doet Stuurman het voorkomen alsof ik de
"Eigenlogik van makro-sociale processen"
zou willen ontkennen.

Het voorbeeld, waarmee hij op de proppen
komt, is de beste ondersteuning van het
individualistisch institutionalisme dat
men zich zou kunnen wensen. De konjunk-
tuur heeft inderdaad geen doel, maar een
richting. Deze richting kan door ekonomen
echter uitstekend worden verklaard op
basis van individuele doeleinden,
namelijk het winststreven van honderddui-
zenden individuele producenten en het kon-
sumptiestreven van miljoenen individuele
konsumenten. Door een bepaalde institu-
tionele methode om al deze doeleinden te
aggregeren (namelijk het marktmechanisme)
ontstaat er een makro-economische paradox,
als gevolg waarvan geen van de individuen
zijn doel meer bereikt. De maatschappelijke
instituties (namelijk het marktmechanisme)
zijn voor het bereiken van dit doel pro-
hibitief. Deze instituties kunnen echter
alleen worden gewijzigd door individuen

die de nadelige konsekwenties van het
konjunctuurverloop niet aksepteren en
hetzij de overheid inschakelen voor het
voeren van een anti-cyklisch budgetbeleid,
hetzij een socialistische revolutie be-
ginnen. Het scheppen en veranderen van
instituties is dus een aangelegenheid van
individuen. Deze these is geen "ontolo-
gisch postulaat" maar een empirisch ver-
ifieerbare stelling.

welvaartstheorie

Het veranderen van maatschappelijke
structuren door beslissingen van indi-
viduen wordt bestudeerd in de welvaarts-
theorie. Wat Stuurman hierover opmerkt
stemt mij droevig. Als iemand op weten-
schappelijke congressen hele betogen af-
steekt over de aard van de welvaarts-
theorie, mag toch wel worden veronder-
steld dat hij een simpel leerboek over
dit vak heeft gezien. Dit blijkt niet het
geval te zijn, gezien Stuurmans medede-
ling dat de welvaartstheorie het pro-
duktieproces buiten beschouwing laat:
"Behalve burgers, kiezers en konsumenten
zijn de arbeiders ook nog eens gewoon
arbeiders". In elk leerboek had Stuur-
man echter kunnen lezen dat de maat-
schappelijke welvaart bestaat uit een
konsumentensurplus en een producenten-
surplus. En deze producenten zijn niet
alleen de ondernemers maar al degenen,
die een productie-offer brengen, in de
eerste plaats de arbeiders. De welvaarts-
theorie is inderdaad een moeilijk vak.
Ook het samenvatten van vijf simpele
bladzijden uit mijn boekje (blz. 34-38)
blijkt voor Stuurman een onmogelijke
opgaaf. Drie voorbeelden. Ik schrijf
niet, dat "maximizing behaviour" uit-
eindelijk betekent dat het individu naar
een bevredigend niveau van welvaart
streeft ("satisficing behaviour"), maar
juist dat, omgekeerd, "satisficing
behaviour" niets anders is dan een vorm
van "maximizing behaviour". Im schrijf
niet dat uit de onderzoeken blijkt dat
de grote meerderheid soms wel en soms
niet consistent beslist, maar juist dat
de grote meerderheid betrekkelijk vaak
consistent beslist. Ik schrijf niet
dat de godsdienst en het anti-kommunisme
niet-economische strevingen zijn, maar
juist dat, omgekeerd, de godsdienst en
het anti-kommunisme economische stre-
vingen zijn voorzover zij beslag leggen
op schaarse middelen.

Het gaat in de welvaartstheorie niet
om de individuele welvaart maar om de
groepswelvaart. Evenmin wordt elk indi-
vidueel streven opgevat als een welvaarts-
streven. Een individueel streven is alleen
dan een welvaartsstreven, als het leidt
tot een grotere satisfactie (behoefte-
bevrediging) van het individu.
Een voorbeeld. Een individu streeft naar
hogere lonen, terwijl het hem in feite te
doen is om een grotere relatieve inkomens-
gelijkheid. Het streven naar hogere lonen
zou ik dan niet willen zien als een wel-
vaartsstreven, d.w.z. als een streven

naar een grotere frustratie. Wanneer die satisfactie meetbaar is, is van een tautologische fundering van de welvaartstheorie geen sprake. Ook met betrekking tot deze meetbaarheid stuit ik op krampachtige pogingen van Stuurman om mij in het keurslijf van de neo-klassieke theorie van het Wal-rasische type te persen. Ik heb mij, juist in deze Rostra-diskussie ontpopt als een aanhanger van de school van Tinbergen, die de individuele welvaart opvat als een "kardinaal" meetbare grootheid. De satisfactie van individuen kan dan objectief worden vastgesteld. De maatschappelijke bepaaldheid van individuele preferentie kan dan eveneens worden onderzocht.

De hoofdvraag is: is deze welvaartstheorie nu een normatieve of een empirische theorie? In het februarinummer van Rostra heb ik gesteld dat de welvaartstheorie zowel normatief als empirisch kan worden opgevat. In de normatieve opvatting stelt de onderzoeker als toeschouwer van de economische orde een eigen criterium op, op basis waarvan hij maatschappelijke veranderingen wil evalueren als "goede" of als "slechte". In de empirische opvatting wordt dit criterium niet door de onderzoeker zelf gepostuleerd maar kiest de onderzoeker dat criterium, dat aansluit bij de subjectieve waardeoordelen van de individuen die de samenleving vormen. Ik illustreerde dit met een citaat van Buchanan. Stuurman gaat op dit centrale onderdeel van mijn betoeg helemaal niet in. Dat doet wél de economiestudent Johan Conijn. Na een intelligente argumentatie trekt Conijn o.a. twee conclusies:

1. Teneinde de maatschappelijke relevantie van de welvaartstheorie te vergroten is het onjuist om de bestaande preferenties van individuen te beschouwen als origineire gegevens, maar moet in de toekomst ook de invloed van maatschappelijke structuren op die preferenties worden onderzocht.
2. De welvaartstheorie is niet empirisch maar normatief omdat de theorie op normen is gebaseerd, ook als deze normen niet door de onderzoeker zijn gepostuleerd maar gebaseerd zijn op de waardeoordelen van de individuen.

Naar mij voorkomt zijn deze twee conclusies onderling tegenstrijdig. Ik deel Conijns eerste conclusie, dat het niet langer houdbaar is uit te gaan van de doeleinden van individuen als origineire gegevens. Deze doeleinden moeten mede verklaard worden als "reproducties" van het maatschappelijk proces. Maar dat is alleen mogelijk door deze doeleinden niet als normen maar als feiten op te vatten. Als men de doeleinden, zoals Conijn wenst, niet langer beschouwt als exogene maar als endogene variabelen, kan alleen een louter empirische welvaartstheorie deze doeleinden op een bevredigende wijze analyseren.

staatsstheorie

Niet alleen de welvaartstheorie in het algemeen maar ook de welvaartstheoretische staatsstheorie in het bijzonder kan zowel normatief als empirisch worden opgevat. In de empirische opvatting wordt bijvoorbeeld het toenemende overheids interventionisme verklaard uit de door welvaartstheoretici geformuleerde criteria: externe effecten, ondeelbaarheden, inkomensoverdrachten. De vraag rijst dan natuurlijk hoe de scheiding tussen overdaan en onderdaan empirisch getrokken moet worden. Dit is vooral een probleem in de centraal geleide volkshuishoudingen, waarin elk orgaan geacht wordt een overheidsorgaan te zijn. In mijn proefschrift (Konvergentie en evolutie, blz. 44) heb ik dit probleem opgelost door een overheid te

definiëren als een orgaan, dat formele konstituerende bevoegdheden heeft in de rechtsorde. In mijn boekje "Demokratie en welvaartstheorie" (blz. 66) definieer ik een (groeps)overheid als een orgaan, dat over het vermogen beschikt tegen alle leden van de desbetreffende groep zodanige sankties te treffen, dat de groepsleden zich aan de genomen groepsbeslissingen moeten onderwerpen. Een genationaliseerd bedrijf, dat wél door de overheid gefinancierd maar niet door de overheid bestuurd wordt, valt buiten beide definities. Terecht heeft Pryor (1968) dan ook de Sowjet-bedrijven van de Sowjet-overheid afgezonderd. Zou hij dat niet hebben gedaan dan zou de gehele Sowjet-Unie als overheid moeten worden beschouwd en zou geen enkele staatsstheorie meer toetsbaar zijn. In mijn proefschrift (1971) heb ik echter alle concrete invloeden van de aldus afgezonderde overheid op de genationaliseerde bedrijven tot in details onderzocht. Alle door Stuurman genoemde beschouwingen van Nove passeren daar uitgebreid de revue. In 1973 heeft Pryor overigens zijn - in de ogen van Stuurman onterechte - "chirurgische ingreep" hersteld door niet de omvang van de overheid maar die van het genationaliseerde eigendom in Oost en West te verklaren. Ook dit lukt op basis van de door welvaartstheoretici genoemde criteria. Daarom is het jammer dat Stuurman wél Pryor van 1968 maar niet Pryor van 1973 aanhaalt. De twee studies van Pryor leveren tezamen het volgende beeld op: de verschillen in staatsinterventionisme in Oost en West kunnen niet zozeer worden verklaard als gevolg van verschillen in het maatschappelijk systeem (partikulier of publiek eigendom) dan wél als gevolg van verschillen in externe effecten, ondeelbaarheden, enzovoort. Stuurman zal er niet in slagen de algemene strekking van deze conclusies te weerleggen omdat zijn vaag, niet-kwantificeerbaar begrippenapparaat ("productieverhoudingen", "planekonomie") daarvoor ontoereikend is. In mijn proefschrift heb ik zelf de conclusies van Pryor aangevochten, door empirisch aan te tonen dat er tussen Oost en West drie systeem-immanente verschillen bestaan.

En wat stelt Stuurman hier aan empirisch onderzoek tegenover? Op mijn uitdaging om het empirisch onderzoek van Tinbergen (Income distribution, 1975) en van Braam (Invloed van bedrijven op de overheid, 1973) van terzakekundig commentaar te voorzien, gaat hij wijselijk niet in. De aanvankelijk in de strijd geworpen Miliband (De staat in de kapitalistische maatschappij, 1973) wordt ijlings teruggetrokken, met uitzondering van diens conclusie, dat de ambtelijke top-laag grotendeels gevuld is met mensen die een hoge prioriteit toekennen aan de bestaande eigendomsverhoudingen. Deze conclusie is echter ook - en wél op basis van eigen empirisch onderzoek - door de "burgerlijke" socioloog Kooiman getrokken. Maar de prioriteit, die de hoge ambtenaren aan de partikuliere eigendom toekennen, weerhoudt hen er niet van om, ten koste van deze eigendom, hun eigen budgets en outputs te maximaliseren. Wie het gedrag van de ambtenaren wil verklaren op basis van een van huis meegekregen voorkeur voor de partikuliere eigendom, vervalt in een psychologie dat Stuurman juist in de neo-klassieke theorie wil bestrijden. Slechts een institutionalistische gedragstheorie, bijvoorbeeld van het in hoofdstuk VI van "Demokratie en welvaartstheorie" ontwikkelde type, biedt een basis voor een behoorlijke analyse

van wat zich werkelijk in de ambtelijke top-laag afspeelt.

Als plaatsbekleders van de afgevoerde Miliband treden nu Mokken en Stokman in het strijdperk aan. In mijn collegediktat de basis van economische macht (1976) heb ik echter uiteengezet waarom hun konklusies naar mijn mening op geen enkele wijze door hun onderzoek worden gerechtvaardigd. Wie daarover met mij van mening verschilt nodig ik graag uit hierover op het doktoraal hoorcollege Theorie van de organisatie van de markt-economie met mij te discussiëren.

falsificatie

Stuurman vindt het "geen onrealistisch idee" van mij dat de staat in de welvaartstheoretische opvatting geen instrument hoeft te zijn van alle burgers, maar ook een instrument kan zijn van een specifieke groep van burgers, die de staat gebruiken om hun onderling optredend "Prisoners Dilemma" te ontgaan. De vraag is dan inderdaad hoe dit zo komt en wat er dan precies met die staat aan de hand is. Deze vraag kan alleen worden beantwoord op basis van theorievorming en empirisch onderzoek. Nu heb ik gesteld dat de marxisten er tot op heden niet in zijn geslaagd een betrouwbaar onderzoek te produceren waarin het "klassekarakter" van de staat empirisch wordt aangetoond. Alle theorieën zijn namelijk op één punt invalide, namelijk op het punt van de falsifieerbaarheid (de weerlegbaarheid). Een theorie is niet falsifieerbaar indien een op de theorie gebaseerde voorspelling wél geverifieerd kan worden als zijn uitkomst, maar niet als zij niet uitkomt. Dit illustreerde ik met het volgende voorbeeld. Indien een staat een conservatief beleid voert dat gericht is op handhaving van de bestaande ongelijkheid, dan is bevestigd dat de staat bestuurd wordt door de bezittende klasse. Tot zover heb ik geen enkel methodologisch bezwaar. Maar nu komt het: Indien de staat een progressief beleid voert dat gericht is op de vermindering van de maatschappelijke ongelijkheid, dan is óók bevestigd dat de staat wordt bestuurd door de bezittende klasse. Dit zijn dan noodzakelijke concessies van de "bourgeoisie" om een revolutie te voorkomen. Welk beleid de staat ook voert, de marxistische staatsstheorie is nimmer weerlegd. De marxisten hebben hun staatsstheorie compleet tegen weerlegging geïmmuniseerd. Op dit voorbeeld gaat Stuurman in het geheel niet in. Heel verstandig, want het voorbeeld toont onverbidlijk aan waarom alle marxistische staatsstheorieën ernstig defekt zijn. Het weerwoord van Stuurman is, dat ook mijn nieuwe politieke economie niet toetsbaar zou zijn. Dit baseert hij uitsluitend op het vermeende tautologische karakter van de welvaartstheorie; op dit punt heb ik hem in het voorafgaande reeds afdoende van repliek gediend.

Stuurman houdt vol dat de marxistische "deeltheorieën" wél toetsbaar zijn. Mijn expliciete uitdaging aan Stuurman om één marxistische staatsstheorie te noemen, die als deeltheorie van de totale marxistische maatschappijtheorie falsifieerbaar is, heeft hij echter niet aanvaard. Naar ik aanneem uit welbegrepen eigenbelang, want een dergelijke theorie is niet bekend. Met vage kwalificaties over een "soort pre-Kantiaans naïef empirisme", dat hij bij mij tussen de regels door uit de lucht heeft gegrepen, ontwijkt Stuurman mijn aanval in plaats van hem te pareren. Hij weigert mee te delen of hij het fal-

(vervolg op pag. 16)

WERKGROEP SURINAME

Een Collegeverslag over ONTWIKKELINGSPROBLEMEN

Zoals in een vorige editie van ROSTRA is vermeld heeft een werkgroep zich in het kader van het vak Economie der minder ontwikkelde gebieden bezig gehouden met de ontwikkelingsproblematiek van Suriname o.l.v. H.E. Chin. Hieronder volgt in het kort de bevindingen van de werkgroep.

ontwikkelingshulp

Vanaf 1948 is getracht met ontwikkelingshulp van vooral Nederland de sociaal-economische ontwikkeling van Suriname op gang te brengen. Deze hulp heeft plaatsgevonden op basis van ontwikkelingsplannen.

Achtereenvolgens zijn uitgevoerd :

- Het welvaartsplan
- Het tienjarenplan
- Het eerste Vijfjarenplan en
- Het tweede Vijfjarenplan (dat nog een jaar loopt).

De plannen voor de komende 10 jaar zijn ook reeds bekend gemaakt. De doelstellingen van de plannen zijn in feite steeds dezelfde geweest.

De belangrijkste waren:

- een toename van het Nationaal Inkomen met minimaal 7% per jaar.
- een daling van de werkloosheid waarbij steeds gedacht werd aan een niveau van 5% van de beroepsbevolking.
- gelijkmatigere inkomensverdeling.

De planopstellers gingen er vanuit dat Suriname zich moest toeleggen op de exploitatie van de beschikbare Natuurlijke Rijkdommen in de Mijnbouw, de Bosbouw en de Landbouw. Daarbij moest de overheid de infrastructurale voorzieningen aanleggen, waar particuliere ondernemingen op in zouden haken. Dit laatste heeft voornamelijk plaats gevonden door buitenlandse ondernemingen, die bovendien vele belastingfaciliteiten verkregen. Het zwakke binnenlandse productieapparaat heeft zich nauwelijks kunnen ontwikkelen. Binnenlandse ondernemersactiviteiten hebben zich in hoofdzaak beperkt tot de Diensten sector, vooral de Handel en de Woningbouw.

Beoogde doelstellingen die weergegeven zijn in de verschillende plannen zijn niet gehaald. Het Bruto Nationaal Product is weliswaar toegenomen met gemiddeld 5 à 6% per jaar, maar dit is toe te schrijven aan de bijzonder hoge produktietoename in de periode 1964-1968 toen de produktie van aluinaarde en aluminium op gang kwam als gevolg van de investeringen van buitenlandse aluminium ondernemingen.

Na 1968 heeft de groei van het Nationaal product de bevolkingsgroei nauwelijks kunnen bijhouden. De totale Binnenlands product heeft wel een hogere groei vertoond (ongeveer 1%), maar aangezien de produktie activiteiten voornamelijk door buitenlandse ondernemingen werden verricht vloeit een belangrijk en steed toegenomen deel van het Binnenlandse product af naar het buitenland als winstovermakingen. De winstovermakingen liggen in de laatste jaren op een niveau van 15 à 20% van het Nationaal Inkomen. De werkgelegenheid is eerder toe dan afgenomen en wordt thans geschat op ongeveer 25% van de beroepsbevolking.

De inkomensverschillen zijn volgens globale schattingen sterk toegenomen. Een kleine elite groep is door de toegenomen produktie welvarend geworden. Aan de andere kant heeft de produktieverhoging een groot deel van de bevolking niet bereikt. Naar schatting leeft ruim de helft van de bevolking op een niveau dat om en nabij het bestaansminimum ligt.

bauxiet

De belangrijkste produktieactiviteiten zijn de winning van Bauxiet, de verwerking van bauxiet tot aluinaarde en in geringe mate tot aluminium. Deze activiteiten dragen voor ongeveer eenderde bij tot het Binnenlands produkt en maken ruim 90% uit van de export. Door de hoge kapitaalintensiteit is slechts 6 à 7% van de beroepsbevolking werkzaam bij de bauxietmaatschappijen.

Deze produktie is in handen van het Amerikaanse ALCOA en het Nederlandse Billiton (thans SHELL). Het belangrijkste deel van de activiteiten wordt door ALCOA verricht, die de gehele aluminiumproduktie en tweederde deel van de Bauxiet- en aluinaardeproduktie voor haar rekening neemt.

De positie van Suriname t.o.v. de grote buitenlandse ondernemingen is erg zwak. In dit korte bestek kan slechts sumier hierop worden ingegaan.

De eerste belangrijke overeenkomst die in 1922 in feite door Nederland met ALCOA is gesloten leverde Suriname als belangrijkste opbrengsten slechts een retributie van sf. 0,25 per metrieke ton bauxiet en een winstbelasting van 27% op.

In 1958 werd de z.g. Prokopondo overeenkomst tussen Suriname en ALCOA gesloten toen ALCOA zelf met de bouw begon van een stuwdam in de Suriname rivier voor het opwekken van energie t.b.v. de aluminiumproduktie. Nederland had geweigerd een lening van de Wereldbank aan Suriname voor de financiering van de stuwdam te garanderen. ALCOA verkreeg voor 75 jaar het eigendomsrecht over de stuwdam en Suriname moest infrastructurale werken zoals wegen en de transmigratie van boslandbewoners voor haar rekening nemen. Naast de verlenging van de oude concessies verkreeg ALCOA vrije keuze binnen

een gebied van 500.000 ha. nieuw gebied. De retributie werd op sf. 0,50 en sf.1,- gesteld voor respectievelijk diepliggende en oppervlakte bauxiet. De winstbelasting van 30% week duidelijk af van heersende fiscale normen. Onlangs zijn de inkomsten van de overheid wel verhoogd, mede door de invloed van de IBA en het OPEC effect, maar het belangrijkste deel van de toegevoegde waarde in Suriname komt nog steeds de buitenlandse ondernemingen ten goede.

In de zestiger jaren is komen vast te staan dat in West Suriname belangrijke bauxietvoorraden in de grond zitten. Na jaren lange onderhandelingen met verschillende ondernemingen en combinaties van ondernemingen sloot de Surinaamse regering (wel een andere dan die de onderhandelingen was begonnen) tegen alle verwachtingen in een overeenkomst met het Amerikaanse bedrijf Reynolds. Er ontstond een joint-venture waarin de Surinaamse overheid voor 51% deel nam. Aangezien de Surinaamse overheid het kapitaal voor de financiering van de infrastructurale werken niet kon opbrengen en Reynolds daarvoor geen zorg wilde dragen is er van daadwerkelijke exploitatie niets terecht gekomen.

In 1973 is de Surinaamse overheid een nieuwe Joint-Venture aangegaan. Dit maal met de Nederlandse onderneming BILITON (SHELL). Hierin heeft de Surinaamse overheid een minderheidsaandeel. Reynolds moest echter worden uitgekocht, hetgeen de Surinaamse overheid op sf. 11,5 mln kwam te staan.

De Surinaamse regering hoopt nu met Nederlandse ontwikkelingshulp de bijzonder hoge kosten voor de infrastructurale voorzieningen in West Suriname te kunnen financieren.

bosbouw

In het algemeen kan worden gesteld dat de exploitatie van bossen in ontwikkelingslanden voornamelijk heeft bestaan uit de produktie van rond (onbewerkt) hout.

Langzamerhand vindt echter steeds meer de verdere verwerking in een aantal van die landen plaats.

In Suriname vindt naast de produktie van Rondhout en gezaagd hout ook produktie van triplex en spaanplaten plaats. Hoewel deskundigen sedert het begin van deze eeuw steeds hebben aangedrongen op het aanleggen van cultuurbos is daar tot voor kort nooit serieus op ingegaan. Met ontwikkelingshulp is wel steeds de bosontsluiting gefinancierd.

Daardoor is er roofofbouw gepleegd, met het gevolg dat in midden en oost Suriname de beste bosbouw arealen zijn verdwenen. Pas in de zestiger jaren is met ontwikkelingshulp in bescheiden mate systematisch met bosverjonging begonnen. De bosbouw en de houtproduktie dragen voor 3% bij tot het Binnenlands produkt. De uitvoer bestaat ook voor 3% uit hout en houtprodukten. Van de beroepsbevolking is 2 à 3% werkzaam in de Bosbouw en de houtverwerkende industrie.

Ruim 60% van de houtproduktie en vrijwel de gehele uitvoer daarvan was tot

1973 in handen van een dochtermaatschap-
pij van Bruynzeel.

In 1947 had Bruynzeel een concessie
aangevraagd voor het gehele land. De
toenmalige directeur van LBB (lands bos-
beheer) gaf daarover een afwijzend ad-
vies. Het verzoek werd wel afgewezen
maar Bruynzeel wist toch nog een gebied
van 500.000 ha. in de wacht te slepen.
In 1973 is Bruynzeel Suriname opgeheven.
Er ontstond een Joint-Venture met de
naam Maatschappij tot exploitatie van
bossen in Suriname tusschen Bruynzeel en
de Surinaamse overheid.
Opvallend is dat Bruynzeel Suriname die
sedert de oprichting in 1947 steeds in
de rode cijfers heeft gezeten vanaf
1970, het jaar waarin de onderhandelings-
de met de Surinaamse overheid t.a.v.
de Joing-Venture begonnen, winst bleek
te maken. Mede door de resultaten van
de aanplant van cultuurbos blijkt er
grote belangstelling te bestaan bij
buitenlandse ondernemingen voor de
bosbouwrealen in Suriname. Gezien de
plannen van de Surinaamse regering zal
daarop zeker worden ingegaan en zal de
afhankelijkheid t.a.v. buitenlandse
ondernemingen toenemen.

landbouw

De plantage landbouw heeft vooral in de
zeventiende en de achttiende eeuw een
bloeitijd beleefd. De belangrijkste
produkten waren Suiker, Koffie en Cacao.
Na de afschaffing van de slavernij in
1863 is de plantage landbouw snel ach-
teruit gegaan.

In de negentiger jaren van de vorige
eeuw maakte de krullotenziekte een ein-
de aan een van de nog overgebleven cul-
turen met name de cacao'teelt. Daarna
werd de landbouw voornamelijk op kleine
schaal bedreven.

Slechts de suikerproductie handhaafde
zich op bescheiden schaal als plantage
landbouw. Met het welvaartsfonds kreeg
de grootschalige landbouw een belang-
rijke impuls met dien verstande dat
hét hier ging om kapitaalintensieve
(mechanische)landbouw. Ook de baarna-
teelt en de palmoliecultuur is met ont-
wikkelingshulp op grote schaal ter
hand genomen. Deze produktieactivitei-
ten worden gecontroleerd door Amerikaan-
se en Nederlandse bedrijven.

Onlangs is de Stichting Mechanische Land-
bouw die de mechanische rijstbouw in
handen heeft, overgedragen aan de Suri-
naamse overheid.

Het belangrijkste suikerrietareaal en
de verwerking van suikerriet is steeds
in handen geweest van een Nederlandse
onderneming.

De suikerproductie heeft steeds plaats-
gevonden met een sterk verouderd machi-
nepark. In 1975 is dit bedrijf tegen
ruime vergoeding overgenomen door de
Surinaamse overheid.

Anders produktén die substantieel bij-
dragen tot het binnenlandsprodukt en
de export zijn Citrus en Vis, vooral
garnalen. De citrusproduktie vindt
plaats in middelgrote bedrijven met
zowel surinaamse als Nederlandse ei-
genaren.

De visproductie wordt gecontroleerd door
een amerikaans bedrijf.

De kleine landbouw moet steeds meer
plaats maken voor de grootschalige ka-
pitaalintensieve landbouw. Vooral wat
de rijstproductie betreft betekent dit
een gestadig verlies aan arbeidsplaat-
sen, aangezien de kleine rijstboeren
niet kunnen concurreren tegen de me-
chanische rijstbouw.

Een bijzonder groot probleem voor de
kleine boeren ook buiten de rijstbouw
is dat de afzet in handen is van een

klein aantal kapitaalcrachtige hande-
laren.

Zij beschikken tevens over opslagfaci-
liteiten, transportmiddelen en verwer-
kingsapparaatuur
Aangezien de Surinaamse overheid boven-
dien weinig aandacht heeft besteed aan
de kleine landbouw is de trek uit de
landbouw erg groot.

Het opvallend is, dat in Suriname met
een relatief groot potentieel aan land-
bouw areaal en een grote werkloosheid
slechts 20 procent van de beroepsbe-
volking werkzaam is in de landbouw. Door
de hoge produktiewaarde van de mijn-
bouw draagt de landbouw voor slechts
8% bij aan het Binnenlandsprodukt en
voor 6% aan de export.

werkloosheid

Het grootste sociaal-economische pro-
bleem waarmee Suriname waarschijnlijk
kamp is de grote werkloosheid. Dit
geldt overigens voor de meeste ontwikke-
lingslanden. Het bepalen van de grootte
van de werkloosheid levert nogal wat
moeilijkheden. Zoals in de meeste ont-
wikkelingslanden is het reeds een pro-
bleem het begrip werkloosheid goed te
bepalen. In de officiële statistieken
over de werkloosheid worden de bosland-
bewoners buiten beschouwing gelaten,
hoewel ze steeds meer deelnemen aan het
economisch verkeer.
Wanneer de verschillende bronnen naast
elkaar worden gelegd blijkt een schat-
ting van de werkloosheid in de verschil-
lende diensten.

Ook in Suriname blijkt dat de werkloos-
heid het hoogst is onder de jongeren en
de vrouwen. Het onderwijs stelsel is bo-
vendien weinig afgestemd op de vraag
naar arbeidsplaatsen. Naar schatting zal
de bevolking die in 1975 op ongeveer
400.000 wordt gesteld in 1985 zijn toe-
genomen met ongeveer 50%. Dit zal een
sterke druk uitoefenen op de werkgele-
genheid. Hierbij komt nog dat de poli-
tieke onafhankelijkheid van Suriname
met zich meebrengt dat de trek naar
Nederland sterk zal verminderen waar-
door de vraag naar arbeidsplaatsen zal
toenemen.

Bij nadere beschouwing van de nieuwe
plannen van de Surinaamse regering blij-
ken de schattingen van de te creëren
arbeidsplaatsen niet geloofwaardig te
zijn.

Bovendien wordt aan de toekomst van de
boslandbewoners geen aandacht besteed.
Ook over de verborgen werkloosheid wordt
niets gezegd.

Het is dan ook onwaarschijnlijk dat de
werkloosheid in de komende jaren zal af-
nemen in Suriname.

cooperaties

Cooperaties zijn in Suriname weinig suc-
cesvol geweest. Door de vele mislukkin-
gen, vaak als gevolg van activiteiten
door niet bonafide oprichters is er zelfs
enige wantrouwen tegen cooperaties ont-
staan.

In 1970 telde Suriname 85 cooperaties
waarvan 43 niet functioneerden. Van de
overige 42 bevonden 22 zich in de land-
bouwsector. De overige cooperaties va-
riëren van krediet-cooperaties tot de
meer algemenere produktie-cooperaties.
De diensten die de landbouwcooperaties
aan de boeren verlenen zijn gering
van omvang ondermeer vanwege de geringe
financiële bijdrage die elk lid kan op-
brengen, waardoor de middelen altijd
zeer beperkt zijn gebleven.

Van overheidszijde is nooit veel aan-
dacht besteed en steun verleend aan het
cooperatiewezen. Een voorbeeld, waar-
door een beeld kan worden verkregen van

de zwakke concurrentie positie van co-
operaties t.o.v. kapitaalcrachtige kon-
kurrenten en de houding van de Surinaam-
se overheid daarbij is de volgende.

In 1958 werd op initiatief van de plaat-
selijke bevolking in het distrikt Coro-
nie het belangrijkste gebied voor de
cocospalmtreeel de "Cooperatieve Cocos-
oliepers Coronie" opgericht. Het was
een cooperatie van kleine boeren. De
cooperatie was aanvankelijk een groot
succes. De afzet van de boeren was ge-
garandeerd. Het afval werd verwerkt tot
cocoskoeken, dat als veevoer dient.
De leden gingen over tot het houden van
varkens. De cooperatie kon echter het
kapitaal niet opbrengen om de installa-
ties te financieren die nodig waren voor
de verdere verwerking van de ruwe olie
tot spijsolie. In plaats van steun aan
de cooperatie verleende de overheid een
vergunning voor het verwerken van de
ruwe olie aan één groot partikulier be-
drijf in Paramaribo. Bovendien verkreeg
dit bedrijf toestemming om buitenlandse
kopra en ruwe olie in te voeren. Door
deze concurrentie en afhankelijkheid
is de cooperatie noodlijdend geworden.
Het ziet er niet naar uit dat goed fun-
ctionerende cooperaties in de toekomst
mogelijk zijn in Suriname als het beleid
van de overheid op dit gebied niet
drastische wordt gewijzigd. Niettemin
zijn er vele mogelijkheden wanneer van
buitenaf steun wordt verleend. Hierbij
wordt niet alleen aan de overheid ge-
dacht maar ook aan steun van de vakbon-
den.

vakbeweging

De Surinaamse vakbeweging kenmerkt zich
door een vergaand categorialisme. Daaron-
der wordt verstaan:

- Het niet aangesloten zijn bij een vak-
centrale of zich in de praktijk niet
aan gebonden te achten
 - het recruterén van leden uit een bepaal-
de werknemers- of beroeps categorie
 - het niet erkennen van sommige bonden.
- Hoewel dit eerder een rem dan een stimu-
lans is geweest hebben de vakbonden in
Suriname toch wel een belangrijke poli-
tieke rol vervuld.

In het kader van de politieke bewust-
wording hebben de vakbonden ook een uide-
lijke sociale rol vervuld daar waar ze
de functie van kiesverenigingen hebben
overgenomen of in het verleden van poli-
tieke partijen zijn opgetreden.
Driemaal heeft de Surinaamse arbeiders-
beweging duidelijk richting gegeven aan
het maatschappelijk proces.

In de periode 1930 - 1935 is voor het
eerst een poging gedaan het categori-
alisme te doorbreken. De akties van de
progressieve Surinaamse Algemeene
Wekers Organisatie (SAWO) en de beweging
rondom de onderwijzer A. de Kom vormden
zelfs een bedreiging voor het koloniaal
staatsbestel.

De tweede periode was die vlak na de
tweede wereldoorlog toen de werknemers
organisaties gezamenlijk economische ei-
sen stelden aan de werkgevers die inge-
willigd werden. Dit was het gevolg van
het gegroeide politiek bewustzijn van
de achterban.

In de periode 1969 - 1973 werd voor de
derde maal gezamenlijk opgetreden. Mas-
sale stakingen leidden tot het aftreden
van zowel de regering Pengel als van de
regering Sedney (Lachmon). De NPK werd
aan de macht gebracht en de formele poli-
tieke onafhankelijkheid werd mogelijk
gemaakt.

De vakbeweging zal zich in een ontwik-
kelingsland als Suriname zeker niet al-
leen moeten beperken tot de economische
i.e. a-politieke strijd maar zich voor-
al moeten bezig houden met de gehele op-

voeding van haar leden op zoveel mogelijke gebieden.

slotopmerkingen

Hoewel er duidelijke verschillen bestaan in visie over welke economische en politieke structuur de meest wenselijke is voor een ontwikkelingsland als Suriname zijn er een aantal punten waarover alle leden van de werkgroep het eens zijn. Deze zijn:

De plannen van de Surinaamse regering die in de verschillende rapporten zijn weergegeven maken een weinig betrouwbare indruk.

Slechts de helft van de door de Surinaamse regering beoogde investeringen van sf. 4,5 mld of nf. 6 mld zal kunnen worden gefinancierd met de door Nederland toegezegde ontwikkelingshulp. Bovendien is het grootste deel van de investeringen bestemd voor grote kapitaalintensieve projecten. Het is dan ook niet waarschijnlijk dat het werkloosheidsprobleem in de komende jaren zal kunnen worden opgelost.

Het is noodzakelijk dat het ontwikkelingsbeleid in Suriname wordt omgebogen. Grote aandacht zal moeten worden besteed aan het werkloosheidsprobleem en het noodleidend bestaan van een groot deel van de Surinaamse bevolking. De meeste leden van de werkgroep zien als belangrijkste obstakels voor het niet op gang komen van de sociaal-economische ontwikkeling in Suriname evenals in de meeste ontwikkelingslanden, de mondiale economische machtsverhoudingen en het zwakke beleid van de Surinaamse overheid die daarmee samenhangt.

(vervolg van pag. 12)

sifikatie-kriterium als norm voor een wetenschappelijke toetsing aanvaardt en zo niet welke toetsingsmethoden hij daar dan tegenover stelt. Stuurman heeft er bezwaar tegen als ik zijn beschouwingen "filosofisch" noem. Maar als Stuurman's theorieën niet-filosofisch zijn, kan hij zich onmogelijk onttrekken aan strenge normen van meting, toetsing en weerlegging.

Stuurman tracht de aandacht af te leiden van het armzalige karakter van de marxistische staatstheorie door de nieuwe politieke economie ervan te beschuldigen dat zij, zonder gehinderd te worden door al te veel historische kennis, er maar wat op los fantaseert over preferentieschalen en formele koalitiemodellen. Ter staving van deze beschuldiging noemt hij echter niet één voorbeeld. In mijn boekje "Demokratie en welvaarts-theorie" heb ik slechts voor die theorieën aandacht gevraagd, die mij, op grond van mijn praktische ervaring met de politieke werkelijkheid, realistisch voorkwamen. Ik heb deze theorieën bovendien met praktijkvoorbeelden en met empirisch onderzoek geïllustreerd. Indien ze desondanks onrealistisch, zullen ze ongetwijfeld via nader empirisch onderzoek worden weerlegd.

Stuurman vraagt zich af, wat er tegen historische beschouwingen zou zijn. Daar is inderdaad niets tegen. Mijn proefschrift "Konvergentie en evolutie" is niets meer dan een theoretisch-historische beschouwing van de dynamika van de maatschappelijke instituties in Oost en West. Ik heb er slechts bezwaar tegen dat de marxisten de geldigheid van hun theorie door haar als een historische theorie op te vatten, willens en wetens beperken tot het kapitalisme. Helberger en (de door Stuurman zelf ten tonele gevoerde) Nove hebben met verschillende voorbeelden aangetoond dat sommige marxistische theorieën - onder andere die over de accumulatie, de samenstelling van het kapitaal en de meer-

waarde - zó zijn geformuleerd dat ze, logisch doorgedacht, ook toepasbaar moeten zijn op het socialisme. Marxistische auteurs kritiseren de "burgerlijke" theoretici omdat deze het geldingsgebied van hun "universele" theorieën te groot kiezen. Het is echter niet uitgesloten dat de marxisten het geldingsgebied van de marxistische theorieën te klein kiezen nu zij dat geldingsgebied tot eenmalige ("historische") situaties beperken. Daardoor worden de mogelijkheden om de marxistische theorieën te toetsen te zeer begrensd.

Economie en politiek

Wetenschappelijke discussies zijn vaak reflecties van politieke meningsverschillen. Als zodanig zijn theoretische economie en politieke werkelijkheid onlosbrekelijk met elkaar verbonden. Maar dat betekent niet, dat politieke strijdmethoden in de plaats mogen treden van wetenschappelijke toetsingsmethoden. Het is dan ook ronduit verwerpelijk dat Stuurman zijn gebrek aan wetenschappelijke argumenten tracht te compenseren door mij aan het slot van zijn artikel voor de voeten te werpen dat ik zou behoren tot de "rechttervleugel van de sociaal-demokratie". Niet mijn politieke opstelling maar de kracht van mijn argumenten behoort doorslaggevend te zijn voor de aanvaarding van mijn theorie. In "De Telegraaf" en het "NRC-Handelsblad" word ik afgeschilderd als de woordvoerder van de linkervleugel van de sociaal-demokratie omdat ik minister Duisenberg aanval en ik de werkloosheid zou willen misbruiken om een socialistische staat te vestigen. Ook deze etiketten doen voor de kwaliteit van mijn wetenschappelijke geschriften niet terzake. Kwalificaties als "rechts" of "links" zijn niet alleen irrelevant maar bovendien hoogst onwetenschappelijk. In de eerste plaats is niemand in absolute zin links of rechts, doch hoogstens in verhouding tot, bijvoorbeeld, het gemiddelde. In de tweede plaats wordt in deze termen niet de mate tot uitdrukking gebracht waarin iemand links of rechts kan zijn. In de derde plaats dient niet uit het oog te worden verloren dat de mate, waarin een bepaalde persoon links of rechts is, kan variëren per beleidskwestie. Wanneer een wetenschappelijk medewerker in de politiekologie zijn wetenschappelijke tegenvoeter voor "rechts" uitscheldt, betekent dit slechts dat, wat ook de kwaliteit van de burgerlijke economie moge zijn, de proletarische politiekologie als wetenschap in elk geval niet veel voorstelt.

Stuurman miskent dat ik met mijn "nieuwe politieke economie" juist een brug probeer te slaan tussen de academische economie en de marxistische probleemstelling. De neo-marxist Arun Bose (Marxian and post-marxian political economy, Harmondsworth 1975) heeft dat goed begrepen. Hij somt een lijst op van concrete bijdragen van de welvaartstheorie aan het marxistisch denken (blz. 129-135). Aan deze lijst voeg ik één element toe. De welvaartstheorie introduceert een economische benadering van politieke verschijnselen ("politieke economie" in plaats van uitsluitend "economische politiek") en dat is juist datgene, wat marxisten altijd hebben gewild.

J. van den Doel.

Verdere literatuur:

1. J.O'Neill, ed. Modes of individualism and collectivism, London (Heinemann) 1973 (for Paul Baran)
2. C. Helberger, Marxismus ald Methode, Wissenschaftstheoretische Untersuchungen

zur Methode der marxistischen politisch Ökonomie, Frankfurt a.Main (Athenäum Fischer Taschenbuch) 1974.

3. J. Roebroek, De armoede van de welvaarts-theorie: hoe Van den Doel tegenstellingen laat verdwijnen, in: Paradigma, dec. 1975.

4. J.W. de Beus, De indianenverhalen van het neo-marxisme, in: Paradigma, maart 1976.

("Paradigma" is verkrijgbaar bij het Instituut voor politiekologie, Van Schaeck Mathondingel 4, Nijmegen).

(vervolg van pag. 8)

11. Zie voor dit van Gramsci afkomstige hegemonie-begrip: H. Portelli: Gramsci et le Bloc Historique, Paris 1972. Gramsci: Gli Intellettualli, waarin ook de politieke functie van Van den Doel uiteengezet wordt.
12. Rousseau, het zij ten overvloede opgemerkt, ging ook uit van een verdragstheorie. In afwijking van Van den Doel beperken noch Rousseau noch Hobbes zich tot 'economische strevingen'. Tenslotte leefde Hobbes niet, zoals Van den Doel in zijn boek schrijft, in de 18e eeuw, maar in de 17e eeuw.
13. Van den Doel: op.cit. p. 66
14. Zie C.B. MacPherson: The Political Theory of Possessive Individualism; Hobbes to Locke; Oxford Univ.Press 1972, p.67.
15. Zie Van den Doel: op.ct. p.66-67; Hij noemt o.a. de loonconflicten van 1970, 71 en 72 en de studentenacties van 1968 en 69. Dit zijn nog zeer rustige politieke processen vergeleken bij de conflicten waarmee het ontstaan van de moderne staat gepaard ging.
16. MacPherson: Democratic Theory; essays in retrieval; p. 192.
17. In mijn bespreking van het debat Miliband-Poulantzas (De Groene Amsterdammer, 20-11-1975) wijs ik zelfs expliciet op het ontbreken van een theorie bij Miliband.
18. Helmers, Mokken, Plijter, Stokman, Anthonisse: Graven naar Macht; op zoek naar de kern van de Nederlandse Economie; Amsterdam 1975.
19. Zo ook Van den Doel in een kritiek op 'Graven naar Macht', in: Socialisme en Democratie 1976,1; p.32-33.
20. Zie bv. P. Bachrach/M.S. Baratz: Power and Poverty; theory and practice; New York 1970.
21. F.L. Pryor: Public Expenditures in Communist and Capitalist Countries; London 1968, p.276.
22. A. Nove: The Soviet Economy; Third Ed.; London 1968; p. 119,124.
23. Voor een interessante analyse van de huidige Sovjet-ontwikkeling: A. Carlo: Politische und Ökonomische Struktur der UdSSR 1917-75; Wagenbach Verl. 1972; vooral p. 90ff.
24. T.S. Kuhn: The Structure of Scientific Revolutions, sec.ed. 1972. En: K. Williams: Facing Reality - A Critique of Karl Popper's Empiricism in: Economy and Society IV,3; Aug. 1975, pp. 309-359.
25. Zie behalve Kuhn en Williams: I. Lakatos/A.Musgrave: Criticism and the Growth of Knowledge, Cambridge Univ. Press 1974. K.R. Popper: Objective Knowledge - An evolutionary approach Oxford 1972. P. Feyerabend: Against Method; Outline of an Anarchistic Theory of Knowledge; London 1975. D. Lecourt: Pour une Critique de l'Épistémologie, Paris 1972. R.Bhaskar: Feyerabend and Bachelard, in New Left Review 94, nov.-dec. 1975, pp.31-56.
26. P. Anderson: Lineages of the Absolutist State; London 1974.

Vervolg van blz. 5

Wat de gevolgen van zo'n stelsel zijn zien we in Zweden. Daar voerde men enkele jaren geleden dat stelsel in met als gevolg dat de studentenaantallen drastisch terugliepen. De regering moest toen wel de rentepercentages verlagen. Wat we hier echter zien, is dat het studiefinancieringsstelsel gebruikt dreigt te worden als regulator van studentenaantallen, en daarmee een bedreiging voor de externe democratisering van het onderwijs gaat vormen. De slechte situatie van dit moment, de weinig perspectief biedende plannen voor de naaste toekomst, zij vormen voldoende reden om met het LOG en het LOHBO akkie te voeren voor: Een goed en wettelijk vastgelegd inkomen.

Uitkering van de achtergehouden 120 miljoen.

f600,-- Nu.

Geen belasting op beurzen.

Geen rentedragende leningen.

Zaterdag 20 maart om 14.00u is er een demonstratie vanaf het beursplein.

N.B. Voor de duidelijkheid nog even dit:

Er schijnt nogal wat wrevel te bestaan tegen de f600 eis. Deze eis heeft allereerst te maken met de konkrte verslechtering van dit jaar, die is ontstaan door de onderaanpassing van de LBO/schalen. In bedragen uitgedrukt komt deze verslechtering neer op een achteruitgang van tussen de f500 en f600 per beurs. Vandaar dus deze eis. Wordt de achtergehouden 120.000.000,- verdeeld over de 200.000 HBO en WO studenten, dan levert dit ook al de uitkomst f600,- per student op.

Ben Sanders.

GROMMÉ: 'PARKEERKELDER DICHT'

Dat er iets met ons gebouw "scheef" zit, waarover al enkele jaren geruchten bestonden, is onlangs onderwerp van gesprek geworden tussen verhuurder (Philips pens.fonds) en de Universiteit. Zoals de kelderbezoekers wel zullen weten, heeft er de laatste tijd regelmatig veel water op de vloeren gestaan, vooral op het diepste punt.

De Heer Grommé van de interne dienst kon ons hier het volgende over zeggen: "Ja, onderzoek van de dienst gemeentewerken heeft aangetoond dat er iets met de fundering, of zo, fout zit". "Een vervelende zaak natuurlijk, eerst al die plafonds open voor het opsporen van scheuren, maar er is toegezegd dat de periode dat de kelder afgesloten zal zijn beperkt zal blijven tot hooguit 3 tot 4 weken, ingående maandag vijf april a.s.".

"De meeste plafonds zijn alweer dicht en in opdracht van Philips pf. gaat er nu gewerkt worden aan een verzwaaide constructie met behulp van stortpalen, naar ik begrepen heb."

"Zelf zie ik die hele metro-toestand als de grote boosdoener, er is namelijk veel grondwater weggepompt waardoor de tegendruk tijdelijk is weggevallen geweest. De kelder heeft hierdoor een aantal flinke scheuren opgelopen, maar ook op de 4^e etage zijn grote barsten zichtbaar".

"Voor het parkeren hebben we voorlopig de beschikking gekregen over het graslandje achter de universiteit. Noodzaak was echter wel dat er alleen auto's en fietsen van de universiteitsbezoekers geplaatst mogen worden. Een eis die voor de fietsen natuurlijk niet te verzezenlijken valt. De autobezitters

raad ik aan alleen indien zij in het bezit zijn van een ontheffing daar hun auto's te plaatsen. Deze ontheffingen zullen op vertoon van een hefboompenning verstrekt worden; verkrijgbaar op het faculteitsburo vanaf donderdag een april a.s."

"Met een beetje goede wil van alle partijen moet dit probleempje wel op te lossen zijn, dacht ik".

P.B

FAC.RAAD

Uit de besluitenlijsten van de faculteitsraad:

Student H. Vrolijk wordt benoemd tot lid van de onderwijscommissie.

De commissie Herstructurering wordt verzocht om op basis van de in de faculteit beschikbare informatie en op basis van de rapporten van de Commissie Wiegiersma, alsmede op basis van de te verwachten richtlijnen zo snel mogelijk rapport uit te brengen.

De raad spreekt uit dat hij, kennegenomen hebbend van de brieven van de heer Zahn d.d. 24 november 1975 en 29 december 1975, van mening is dat daaraan geen argumenten kunnen worden ontleend ten detrimente van de huidige functievervulling van de heer De Klerk.

Het door het bestuur voorgestelde statuut voor Rostra wordt na een aantal wijzigingen goedgekeurd.

De heer J. Conijn wordt benoemd als opvolger van de heer Zeevat als lid van de Raad van Beheer van Rostra.

Van Dien + Co Accountants

Voor **jonge doctorandi** economie (bedrijfseconomische richting) en zij die binnenkort afstuderen, biedt ons kantoor interessante mogelijkheden.

Door expansie en de ontwikkeling van het dienstenpakket bestrijken onze activiteiten een steeds breder terrein: controle, automatiserings-, management- en andere bedrijfseconomische adviezen. Ook worden door eigen research en veranderde behoeften van onze cliënten in onze nederlandse en internationale praktijk nieuwe methodieken toegepast.

Wij zoeken mensen, die hun intelligentie en creatieve vermogens gemotiveerd willen gebruiken. . . die het een pre vinden dat enerzijds de aard en omvang van ons kantoor de mogelijkheid bieden om op een ruim terrein van activiteiten ervaringen op te doen, terwijl anderzijds de organisatie overzichtelijk blijft.

Specifieke eisen zijn het vermogen snel en scherp te kunnen analyseren en formuleren en een goede kennis van de engelse taal.

Uw reactie met relevante gegevens, gelieve u te richten aan ons Hoofd Personeelszaken; u ontvangt dan een uitnodiging voor een persoonlijk gesprek.

Bij de sollicitatie-procedure behoort een psychologisch onderzoek.

VAN DIEN + CO - Amsterdam-o - Fizeaustraat 2 (020) 91 01 11

AMSTERDAM
APELDOORN
ARNHEM
BREDA
EINDHOVEN

ENSCHEDÉ
'S-GRAVENHAGE-RIJSWIJK
GRONINGEN-HAREN
HAARLEM
'S-HERTOGENBOSCH

HILVERSUM
HOOGVEEN
LEEUWARDEN
LOCHEM
MAASTRICHT

MEPPEL
ROSENDAL
ROTTERDAM
TILBURG
UTRECHT

VENLO
ZAANDAM
ZWOLLE

ANTWERPEN
BRUSSEL
WILLEMSTAD-CURAO
ORANJESTAD-ARUBA
PHILIPSBURG-ST. MAARTEN
CARACAS-VENEZUELA

Geachte Redactie,

Mijn Rostranummer 43 kreeg ik pas wo. 18 febr. in de bus. Sluitingsdatum kopij werd 20 febr. Om te reageren is dit wel een beetje kort dag. Zou de redactie hier rekening mee willen houden? Toch wil ik op een aantal punten kort reageren.

In een notitie over de propedeuse, opgetekend door een zekere H.j.j.S., laat deze schrijver zich even tussen neus en lippen door ontvallen dat Samuelson en Delfgaw "slechte boeken" zouden zijn. Of deze pennevrind deze boeken ooit gelezen heeft is mij niet bekend, maar wel wil ik opmerken dat ik in deze boeken altijd prettige en ook heldere uiteenzettingen heb aangetroffen en dat een dergelijke pennestreek over deze boeken beslist misplaatst is. Natuurlijk verkondigen zij geen zaligmakende waarheden en wellicht gaan hun pretenties als aanhang van een bepaalde school wat ver, maar bij een goede algemene inleiding moet dat euvel te verhelpen zijn en dan zijn het boeken die beslist aardige uitgangspunten bieden.

Alles kan beter en misschien stuit een Amerikaans luchtje u tegen de borst, maar feit blijft dat in Samuelson een denkwijze staat en een aantal technische samenhangen die in onze Westerse wereld nog altijd gebruikt worden en daar mogen we toch nog wel kennis van nemen?

Een nadeel bij Robinson and Eatwell is dat het een discussie poogt te ontlocken die op dat moment van de studie wegens gebrek aan kennis niet gevoerd kan worden.

Dan wil ik nog even inhaken op het stuk over bedrijfskunde à la Van der Zijpp. Een dergelijk artikel zat bij mij eigenlijk al langer in de pen, maar dan op grond van een ervaring. Bij verricht marktonderzoek (voor een ander doel) om den brode, was het mij en ook m'n oudfractiegenoot Hubert Sturm opgevallen dat er op direktie-niveau zo weinig begrippenkader, laat staan begripsvorming op sociaal-economische gebied bestond. Nu moeten we er dacht ik niet aan meer werken om dit in de kiem alleen nog maar te versterken door oprichting van een zeer beperkte studie bedrijfskunde met de pretenties van een universitaire studie.

De Werkgroep zal er geen twijfel over laten bestaan dat een opleiding met een éénjarige propedeuse + driejarige doctoraalstudie geen universitaire studie meer mag heten.

Een dergelijke studie heeft wel bestaansrecht, maar dan als vakopleiding en duidelijk als zodanig herkenbaar. Overigens betwijfel ook ik het animo voor deze studierichting hier in Amsterdam. Deze krijgt misschien kans als ook de andere richtingen binnen onze Faculteit worden beknot.

Maar daar zijn we toch niet op uit? Dan nog een mededeling.

Er ligt van ons een brief bij het bestuur met het voorstel tot oprichting over te gaan van een paper- en scriptiebank. De voordelen bestaan ons inziens hierin dat

- er een overzicht kan worden verkregen van wat er per vakgroep geproduceerd

wordt zowel kwalitatief als kwantitatief

- studenten krijgen een indicatie van wat de mogelijkheden zijn per vak en het vereiste niveau
- literatuurverwijzing per verschillend onderwerp kan hier o.a. in opgezocht worden

Een inzicht in het algemeen in het werk van je collegastudent zal zeker motiveerend werken.

Misschien zal het nodig zijn hiervoor in het vervolg een extra exemplaar te produceren maar we rekenen op ieders enthousiaste medewerking.

Paul Baneke
Werkgroep Economen

ONZINDELJK

Mijn complimenten over uw zwarte humor in Rostra 32, p. 9. Vooral de fijnzinnige woordspeling rechtsboven op deze pagina heeft mij zeer getroffen. U nodigt mij daarin uit tot enig commentaar over deze redactionele onzindelijkheden. Dat kunt u krijgen.

Onzindelijkheid is het doen van dringende behoeften op een daartoe ongeëigend tijdstip en op een ongeëigende plaats. Het tijdstip is onjuist, want u schrijft wel dat u mij "helaas" voor het ter perse gaan van Rostra 42 niet meer kon bereiken, doch hiermee misleidt u bewust uw lezers: U heeft nl. zelfs geen enkele poging gedaan mij te bereiken. U had u behoeften nog even moeten ophouden. Ook de plaats is onjuist, want u had zich tot de bewuste onderneming - en haar president-directeur - dienen te richten en niet tot de hoogleraar. Voor u als aankomende wetenschappers lijkt het mij gewenst dat u zich bij uw mentale ontlasting alvast wat oefent in het beheersen naar tijd en plaats: zindelijk proberen te worden is ongetwijfeld een onderdeel van uw vorming.

Mijn bewondering overigens voor uw belezenheid en vooral ook voor de wijde keuze van persmedia, waaruit u op de bewuste p. 9 heeft geciteerd. Laat ik u allereerst omtrent de beide daarin aangeroerde punten - die geen enkele samenhang vertonen - geruststellen:

1. Van de KEJ-actie te Zwolle hebben zich niet alleen het personeel van de vestiging te Zwolle en de desbetreffende Regionale Ondernemingsraad, maar ook de Centrale Ondernemingsraad van ons concern met de grootst mogelijke nadruk gedistancieerd. Hetzelfde is - ook schriftelijk - door de landelijke werkmersorganisaties in de detailhandel verenigd in de DECOM, geschied, alsmede door Minister Boersma op vragen in de Tweede Kamer dd. 26 november jl.
2. Met betrekking tot de tweede, op pag. 9. van uw blad, aangeroerde zaak kan ik u berichten dat de beslissing over de voorwaarden voor een overheidsbijdrage voor (voormalige) rijksgenoten

uiteraard bij de Overheid berust, niet bij Vroom & Dreesmann. Naar ik heb begrepen, meent de Sociale Dienst van enkele gemeentes dat de besteding van overheidsmiddelen het beste te controleren valt, als de orders geleid worden over een aantal vaste punten, een opvatting die op praktische gronden zeker te verdedigen is.

U zult wel begrijpen dat ik niet bereid kan zijn in dit blad verder met u in discussie te treden over onderwerpen die Vroom & Dreesmann raken - ik maakte u zulks hierboven reeds duidelijk. Zo u inderdaad daaromtrent verdere voorlichting zou behoeven, verwijs ik u daartoe naar bedoelde onderneming.

Wél maak ik van de gelegenheid gebruik U op een ander punt te wijzen. In Rostra 39, eveneens p. 9 wordt gesuggereerd dat ook mijn lijst van publicaties deels voortvloeit uit producties van onderzoeksbureau's e.d. Ik kan u verzekeren dat noch binnen de onderneming waar ik tevens werkgever ben, noch daarbuiten ooit door derden, enige "input" is geleverd buiten die welke uitdrukkelijk zijn geciteerd. Ook hier weer: Onzindelijkheden; U heeft wat mij persoonlijk betreft geen been om op te staan, indien u steeds één pootje oplicht.

Zo heren, dat was het dan weer voor deze keer. Ik ben blij dat ik deze bijdrage tot een zekere verlevendiging van Rostra heb mogen leveren. Ik weet dat u het laatste woord zult nemen. Indien ik daarop niet nog weer reageer, dan moet u maar aannemen dat ik bij voorbaat met stomheid geslagen ben over de snedigheid, diepgang en objectiviteit van uw commentaar.

Ik wens u verder sterkte met uw redactionele arbeid, waarvan ik - dan kan ik u verzekeren - telkens weer geniet. Mijn redelijk ontwikkeld gevoel voor humor en een grote sympathie voor uw jeugdige onbezonnenheden sterken mij daarin nog.

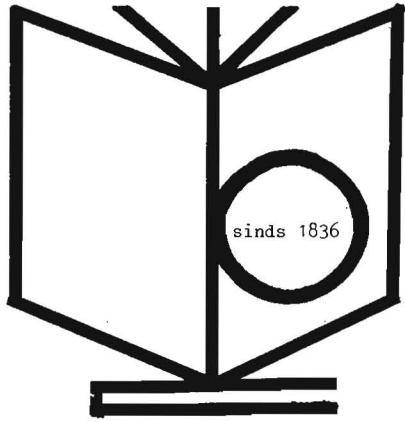
In Rostra 41, p.18, reageert Dr. W.M. Zappey op een interview van Rostra met mij van een jaar geleden.

Wezenlijk is hier niet of Koloniale Economie in dat jaar reeds of nog niet niet was herdoopt in Oosterse Economie, evenmin als de inhoud van het Koloniaal Instituut onmiddellijk werd gewijzigd toen het herdoopt werd in Tropeninstituut. Wél wezenlijk is het dat de "dualistische" economie, vooral van Nederlands Oost Indië, met haar scheiding tussen Westerse en inlandse kringlopen, bij het leervak Koloniale Economie essentieel was. Dit nu lijkt mij - in het kader van de ontwikkelingsproblematiek in de derde en vierde wereld - niet relevant meer; zulks heeft de redactie op haar eigen wijze beoordeeld. Overigens doet het mij deugd dat waar de boeiende en diepgaande colleges van Gonggrijp slechts door weinigen werden gevolgd, ik mij geregeld onder zijn gehoor heb bevonden. Ik beschouw Zappey's slotopmerking dan ook als een compliment aan mijn adres.

Hoogachtend,

A.C.R. Dreesmann

brinkman's

boekhandel

IN HET MAUPOLEUM

2^e ETAGE

Jodenbreestraat 23

kamer 2386 tel. 5254024

- J. Tinbergen - Income differences:
recent research f 15,10
- J. Tinbergen - Income distribution:
analysis and policies f 41,10
- Dr. H.A.A.M. Thoben - Exacte economie f 32,50
- A.P. Jacquemin/H.W. de Jong (Red) -
Markets corporate behavior and
the state f 57,20
- J. van den Doel - Democratie en welvaarts-
theorie; een nieuwe inleiding
in de politieke economie f 22,00
- H.P. Minsky - John Maynard Keynes f 53,90
- G.C. Means e.a. - The roots of inflation f 59,40
- I.S. Friedman - Inflation; a world-wide
disaster f 10,60
- J. Vanek - Self-management; economic liberation
of man f 18,00
- De Economist Nummer 4 Inflatienuummer f 20,00

EKONOMIE
GEOGRAFIE
PLANOLOGIE
SOCIOLOGIE